

TRANSILVANIA

Anul 57.

Maiu 1926.

Nr. 5.

Sibiu, str. Șagune 6.

O carte pentru mamele române.

— Un apel. —

Am primit următoarele și bucuros le facem loc în revista noastră:

Mi s'a părut că am în mână o carte minunată. Am și răsfoit-o, în gândul meu. Ascultați și dvoastră ce minunății am văzut într'ânsa.

Mai întâi și mai întâi avea cartea mea pe scoarța dintâi o icoană, pe care am îndrăgit-o dela prima privire: o mamă cum își leagănă copilășul. Un leagăn de lemn, dela țară, vârgat cu dungi vinete și stropit cu picățele albe. O odăiță spălățică, din satele noastre, cu farfurii înflorite în armariul din fund, cu merindare deasupra icoanelor sfinte, cu flori roșii, ruji, în ferestrele cu ochiuri curate, pline de raze de soare. Copilășul e gata-gata să adoarmă. Ii vine «Moș Iene» pe la gene. Mama-i cântă:

«Nani, nani copilăș,
dragul mării ingerăș»,

și copilul surăde de jumătate, pe aripile visului, cu degetele lui mititele strânse pumn. O pisică târcată se joacă sub leagăn cu un mosor gol — altfel o liniște ca în biserică. O sărbătoare pentru ochi și pentru suflet, chipul ăsta!

Pe scoarța din urmă a cărții am dat de altă țarancă româncă, și asta mamă — o femeie sdravănă și sănătoasă, cu troaca cu copilul pe un umăr, iar pe celalalt umăr cu sapa. Merge la lucrul câmpului, să ajute bărbatului, dar nu-și lasă nici copilășul neîngrijit. Brațele ei vânjoase țin troaca și sapa

— țâșnește sănătatea din brațele astea suflecate — picioarele goale calcă bărbătește, fără să le pese de câte un bruș de pământ mai tare de pe drumul de țară. Câmpul — îți fug ochii după el! Îți vine să împrumuți zece ochi, să tot privești.

«*Cartea mamei române*» sta scris cu litere mari, citețe, pe scoarța dintâi.

Am început să frunzăresc cartea și cu cât frunzăream mai mult, cu atât aș fi frunzărit mai departe, vorba ceea, să-mi fi dat lapte de pasăre și brânză de iepure și nu m'ai fi putut despărți de ea.

Minunate icoane am găsit în «cartea mamei române» — să te tot uiți la ele! Meșter mânăitor de penel și de creion va fi trebuit să fie cel ce le-a plăsmuit. Iată pe copilașul durdului și rumen la față ca un măr sănătos — cum a încălecat pe calul închipuit, cum îl înstrunește și strigă: hop! hop!, bătându-l cu un biciu de cânepă. Iată-l pe acelaș copilaș, căzut jos, la pământ, cu boabe de lacrimi pe obraz, iar mama, bătând calul și podeaua, cum întreabă, ca să-și mângăie odorul: «na, na! mai supărați pe flăcăiașul meu?!» Și «flăcăiașul» plin de viață și râde — printre lacrimi. (Ține plânsul copilului mai mult decât de Joi până mai apoi?)

Iată pe Baba Cloanța! Huuu! mă înfior când mă gândesc numai la ea! Ce teretenii de ochelari, Doamne, pe nasu-i cât un morcov, ce ochi de bufniță și ce mai gură știrbă — de aia-i doară «Știrba Baba-Cloanța», care «macină tărâte», cum li ziceam noi în copilăria noastră! Ce mai namile de papuci, ce mai mâni buburoase și față scorojită — să n'o visezi la noapte, că te scutură frigurile trei zeci și trei de zile încheiate!

Intr'un colț de foaie o pupază! O pupază în toată legea. Nu e pupăza satului, pe care o furase șugubățul Creangă în copilăria sa și încercase să o vândă la târgul de țară, până ce: svârrr!, i-a făcut-o scăpată un om din satul său?

Și-un cintețoi! Și-o codobatură! Nu e codobatura, de care scria Eminescu:

«Jos în vale pe-un pietroi
Șade-un codobăturoi,
Și mănâncă usturoi
Și nu se mai satură,
Cu-a lui codobatură!»?

Dar ian cetiți și ceeace e scris în «Cartea mamei române». N'are să vă pară rău. Sunt *cântecele de leagăn*, cu care își adoarme mama copilul și cântecele, cu cari îl deșteaptă și-i îndulcește zilele senine ale copilăriei. Mamele române din toate ținuturile locuite de români și-au dat întâlnire în cartea asta minunată. Fiecare ținut își spune cântecele sale de leagăn, încât ție, cetitorului om mare, îți pare rău, că nu te mai poate adormi o mamă cu ele.

Îți dau surorile din toate ținuturile mâna și se pornește un zumzet ca de albine lucrătoare: Șșșșș — nani-nani — puiul mării — care te silește să te gândești, ca o mamă, la viitorul odraslelor ăstora din sutele de mii de legene, în cari zac copilașii.

Și nu numai cum au cântat și cântă mamele, ci cum cântă și tații și mamele, mânuitori și mânuitoare de condei, e însemnat în cartea asta ca din povești. E, spre pildă, cântecul de leagăn al tatălui Ștefan O. Iosif, cântec cântat la leagănul odorului său :

«Hai odor, hai păsărică,
Nani, dormi, fără de frică,
Să te-alinte
Moș cuminte»,

sunt cântecele de leagăn scrise de alți scriitori români, cari ne fac cinste și ale căror cântece vor trebui să le sădim în inimile plăpânde și primitoare ale copiilor noștri.

Ha, ha, ha! mă pornesc să râd un râs sănătos. Să nu râdă omul când vede o așa șodenie?! Priviți la musca cea mare și la cea mică și cetiți ce stă tipărit pe de marginea chipului ăstuia mucalit :

«Musca mare triera,
Cea mai mică vântura,
Două mere,
Două pere,
Două fuse d'aurele.
Mă dusei la Măgurele
Cu rochiță d'aurele,
Bou 'n cinci,
Bou 'n cinci
După casa lui Tibiș,
Tibișoara,
Roșcodana».¹

¹ Jocul «d'a v'ași ascunsele» la copii, din «Jucării și jocuri de copii», adunate de P. Ispirescu, ed. II. Sibiu 1891.

Pe altă pagină stă mama cu copilașul la podmol, în fața casei dela țară. Cerul e lacrimă de curat, numai într'o parte, spre o colină îndepărtată, unde se văd secerători lucrând, se zăresc câteva dungii de ploaie. Și mama-și învață copilașul să alunge ploaia, ridicându-i mâna și spunându-i cum să amenințe ploaia:

«Treci ploaie,
Călătoare,
Că te-ajunge
Soarele
Și-ți taie
Picioarele...»

Sau, într'alt loc, stă copilașul sgriburit sub streășină — plouă ca din găleată și el arată cu degetul spre mâța casei:

«Plouă, plouă
mățele se ouă».

Ploaia a încetat — florile încep să-și scuture lacrimile de pe ele — se arată curcubeul pe cer. Ce curcubeu împărătesc! Chiar și melcul vrea să-l vadă. Iată-l cum își scoate coarnele, cum își întinde gâtul cleios și cum îi cântă Ioniță sau Gheorghită sau Neghiniță, cum l-a chema pe băiatul cu pălăria tată-său în cap, de-i mai mare decât dânsul:

«Melc, melc, codobele,
Scoate coarne boierești
Și te du la baltă
Și bea apă caldă
Și te du la Dunăre
Și bea apă tulbure...»

Cetind rândurile acestea și uitându-mă la ilustrațiile din carte mi s'a părut că trăiesc copilăria a sute de copii. Mi se însuția, mi se înmuia sufletul, mergeam cu gândul prin satele noastre, prin orașelele noastre — colindam ulițele prăfoase și străzile pardosite cu peatră — mă furișam în taina odăiții pentru copii, unde își adoarme o mamă copilașul — și, revenit, sburdam cu românașii mei, când, treji, începeau să umble de-a bușilea, ținându-se de rochia mamei sau de coada mare a cânelui păzitor de casă.

A prins lipici de mine și râsul lor sănătos și sburdalnic. Iacă râd, râd din baierile inimii. Sunt în mijlocul unei cete de

copii, ca în chipul, pe care-l am înainte — și întind și eu mâ-nile, să facem un jumătate cerc cu toții. Măriuța, înălțuța și cumincioara, e în mijloc și ne numără la rezezeală, clipind din genele-i negre. De câte ori trece pe lângă mine îmi dă un bobârnac, de răd să se tăvălească coșcodanii de lângă mine, și numără :

«Ala,	Cloc,
bala,	boc,
portocala.	treci la loc!»

(colecția G. Dem. Teodorescu și P. Ispirescu).

Tot mai mulți și mai mulți ies din cerc, fiindcă-i ajunge pacoștea cuvântului «loc». M'au pus păcatele să ajung eu singur și copii râd și bat în palme de bucurie.

Acum trebuie să mă «fac». Duc mâ-nile la ochi, ca o mireasă supărată, și ceilalți aleargă ca furnicile să se ascundă. Nici o vorbuliță nu-mi aruncă, să nu care-cumva să-și dea locul șederii lor de gol. Măriuța e pandurul, care mă păzește ca să nu mă uit printre degete. Deodată îmi spune ea: «Acu» și mă lasă-'n plata sfântului. Alergături, sdruhăieli, țipete, căzături — locul meu e cuprins de zece mâni mititele de copii. Am pierdut! Iar trebuie să mă «fac». Și-acu începe Măriuța din nou jocul, dar pe alt glas :

«Ieși fetiță,	de ciocârlie,
La portiță,	cu căruța Radului,
Că te-așteaptă Talion,	cu caii 'mpăratului,
Talion, fecior de Domn,	cu biciul cumnatului,
Cu tichie	în mijlocul satului.
de frânghie,	Dorobanț, banț,
cu peană	clanț!» ¹

* * *

O, timpuri minunate ale copilăriei! Tărâm fermecat, când un băț noduros putea fi cal de paradă, o sdranță înodată-păpușă Cosinzeană, un toc de hârtie în cap-coroană împărătească, când unei vorbe îi dedeai întreg crezământul, fără să bănuiești că își poate avea chichițele ei ascunse!

Să mai joacă copiii așa?, m'am întrebat. Mamele îmi vor putea da răspunsul cuvenit — m'am zis. În mâna lor este

¹ Jocuri de copii din colecția «Poezii populare» de G. Dem. Teodorescu, București 1885.

pus viitorul copilașilor, dânsle li învață cum să gângurească la început, cum să se sprijine la întâii pași, cum să se joace.

Ziua bună se cunoaște de dimineață, mi-am zis și a început să-mi rădă fața și sufletul de bucurie, văzând cartea asta, în care erau adunate, ca într'un grânar, tot ce poate aduce bucurie copilașului în întâii ani ai vieții sale.

Crâmpeie, crâmpeie, vedem clipe din viața mea de copil și mă regăseam pe mine în paginile astea.

Nu e mama, care îmi numără gropițele din obraz și scobitura ochilor, zicându-mi:

«Adam — Eva
Moș — Adam
Michiri — Pichiri
Face — Ham!» ajungând la gură?!

Și mi-am mai adus aminte și de posnașele vorbe, cu care însoțeam în copilărie numerii, când ziceam:

«unu — nebu nu,
doi — cotoi,
trei — Macavei...»

apoi de:

«Luni — e Lunei,
Marți — e Macavei,
Miercuri — vom pleca la târg,
Joi — vom târgui,
Vineri — vom sosi,
Sâmbătă — vom hodini

Și

Duminecă — vom lucra,
De-a lucra și — popa».

... Dar un cocoș fălos, cu pene de «jandar», își întinde gâtul — priviți-l — și i se aude cucurigatul cale de zece poște. Îmi strigă în urechi: «Ai luat câmpii, omule! Trezește-te! Prea mult te-ai dat visării!»

Așa e — are dreptate. Numai o singură amintire și încheșirul acesta de gânduri. Sunt cu sorioara mea, moartă de mult. Ea e «băbuța», eu îi urmez batjocorindu-o cu umbletu-i șontăc-șontăc.

— «Und' te duci băbuță?», întreb eu,
— «La bisericuță!», îmi răspunde ea.
— «Să mergem și noi?»
— «Haida de, măiculiță,
dar nu care cumva
să faceți pe drum ceva».
— «Nu, băbuță, nu...»

Și abea că am pornit-o la drum — tartorul din mine nu se dă împăcat și gura mea de băiat de 5—6 ani începe numai «Prți! prți!» Sora? După mine! Mă prinde — mă îmblățește, așa cum știa ea să îmblățească — până se dă împăcată și, iarăș, o pornește, la biserică, smerită și trăgând după sine o haină de a mării, ca, iarăș, să-i fac posna și, iarăș, să mă fugărească cum fugărește ogarul un iepuraș...

Și uitați-vă cum râde mama de vesel când privește la noi și ne vede cum ne jucăm de bucuroși — semn că e viață în trupurile noastre plătându-se...

* * *

Și-acum te întreb, mamă română: n'ar fi bine să avem o carte ca cea descrisă mai sus? Ea nu există, decât numai în închipuirea mea — dar nu este vrednică de puținică osteneală din partea noastră, a tuturor, plătându-se aceasta, ca să întrupăm colecția de cântece de leagăn și de cântece pentru copiii noștri?

Acum, mai cu seamă, în urma războiului crâncen? Când multe din voi, mame române, ați rămas văduve, cu copilașul mic la sân, cu copilași ca ulcelele pe lângă voi — când mla-dițele acestea tinere vă sunt razimul vieții amare, visul într'un viitor mai bun? Când vă strângeți copilul la sân și-l adormiți în brațele voastre, cântându-i încetinel? Vă dați seama câtă gingășie, câtă iubire de mamă zace în cuvintele voastre, cu cari întovărășiți cântecul, care adoarme ca floarea de mac?

Va zice cineva: lasă, știu eu cum să-mi adorm copilul, știu eu cum să-i cânt! Bine, dar de ce să nu dai mai departe cântecul acesta al tău, să se bucure de el și alte mame? Românul zice: «unde-s doi puterea crește» — unde vor fi două, nouă, nouzeci și nouă de mame, cari au învățat una dela alta tot alte și alte cântece, ce bucurie e răspândită în inimile lor, știindu-se *una*, cu aceleași dureri și aceleași fericiri!

Să nu se găsească un pictor român, un desenator român, care să aștearnă pe carton și pe pânză câteva ilustrații de bun simț, ca cele descrise mai sus, ca să producă lucrarea plănuită și o bucurie ochiului?

Să nu se găsească un editor pentru o astfel de colecție? Să nu aflăm o societate, care să ne tipărească lucrarea în zece mii de exemplare, să zicem, ca să se poată răspândi în orașele și satele românești? «Astra» ce zice la aceasta?

Nu înțelegeți, că aici zace temelia unei creșteri românești? Ariile acestea de leagăn, cântecele copilărești, cu textul lor ales anume pentru mintea copiilor, dau direcția dezvoltării de mai târziu! Dacă versurile acestea învață ochiul copilului să vadă, atrăgându-i luarea aminte asupra lucrurilor și ființelor, cu ceea ce au ele de luat în samă — decă melodiile conțin în germene un tempo și un caracter potrivit spre a dezvolta simțul muzical, am dat copilului o scrisoare de recomandare prețioasă pentru viața-i viitoare. De aici se începe temelia unei vieți adevărate.

Acum e vorba să ne apucăm să adunăm! Vom vedea mai apoi la ce rezultat vom ajunge!

Pentru o mai bună înțelegere am să înșir întrebările, cari cred că se impun la o astfel de colecție. Să citească fiecare aceste întrebări, să se întrebe dacă are ce răspunde la ele și dacă, da să ne dea mână de ajutor, trimițându-ne răspunsul. Să nu fim leneși! Fiecare răspuns poate să fie prețios, dacă este dat cu conștiințiozitate. Fiecare? Da, chiar și cel stângaci — fiindcă, ei, fiindcă vom lua cunoștință de stângăcia scriitorului și ne vom da silința să o delăturăm în viitorul apropiat.

Iată deci întrebările:

1. Cari cântece de leagăn populare cunoști?

Spre mai buna orientare și aducere-aminte:

1. Cum îți mângâi copilul?

2. Cum îl lauzi?

3. Cum îi descrii viitorul?

4. Ce-i spui despre: *a)* pisică, *b)* câinele din curte, *c)* cățel, *d)* șoarece, *e)* cal, *f)* bou, *g)* vacă, *h)* cocoș, *i)* găină, *l)* capră, *m)* miel, *n)* iepure, *o)* porumb, *p)* corb, *r)* cărăbuș, *s)* rândunică, *t)* cocostârc, *u)* broască și alte animale?

5. Cum imițezi copilului cântecul paserilor, ragetul, nechezatul, mugetul animalelor, zumzetul albinelor, etc?

6. Cu ce îl ameninți (joarda, Sf. Nicolae, Sf. Dumitru etc.)

7. Ce cântece îi cânti când vrea să călărească copilul?

8. Ce cântece de joc învățați pe copii?

9. Când a căzut și-l doare piciorul sau mâna, cum îl mângâiați?

10. Cari sunt numele de batjocură și de ninerare (mân-

găiere) pentru numele copilașilor? (D. e. Stan-Bolovan, Toma-Cotoroma).

11. Cum cântați copilului de vreme? (de soare, ploaie, nor, furtună, vreme bună, cer senin, etc.) D. e. Plouă—plouă—mățele—se ouă!)

12. Cari sunt «frânturile de limbă», pe cari îi învățați ca să fie stăpâni pe vorbă (D. e. Bou-brez-bârlo-brez-a-dârlo-a-bârlo-brezitura, etc.)?

13. Cari sunt cuvintele hazlii, fără de înțeles logic (firesc) cu cari învățați pe copii să se gândească dacă spun un lucru cuminte? (D. e. Sfârșitul unei povești: n'am putut merge pentru că schiopam de un ochiu și nu vedeam cu o ureche. Bota: Povești, Brașov II 1910).

II. Cari sunt cântecele de leagăn *literare*, scrise de autori români și puse pe note sau încă ne-puse pe note? când au apărut și în ce volum se găsesc? (D. e. «Cântec de leagăn» de Șt. O. Iosif; «Cântec de leagăn» de Iulia Hașdeu cu muzica de Sergiu Cujbă (?) în rev. «Amicul copiilor», «Cântec de leagăn» de dna Farago, de dsoara Ecat. Pitiș, etc.)

Firește, punctelor de sub I au să li se răspundă cu texte, dacă se poate și muzicale — un domn învățător sau preot, cunoscător de note, ar putea ușor sări într'ajutor, să scrie pe un portativ melodia simplă. Textele au să fie redade așa cum s'au spus — fără de infrumșetări adaose de oameni cunoscători de carte. Cuvintele copilului redade așa cum le exprimă. Unde îi e teamă culegătorului, că nu va înțelege cuvântul cel ce citește — să pună în paranteză ( ) cuvântul cum îl rostesc oamenii mari.

Punctul II va fi mai ușor de adunat — căci literatura noastră e bine reprezentată în câteva biblioteci publice mari (Sibiu, București, Iași).

Și încă un punct — cel mai dureros — la I: cum ai cântat, mamă română, copilului tău despre plecarea tatălui la războiu și cum l-ai mângăiat în așteptarea lui?

..Vedea-va odată lumina zilei «Cartea mamei române»? Dela voi, mame române, atârnă..

* * *

Post Script.: Mi se spune: poezii de acestea și jocuri de acestea s'au publicat în multe reviste și cărți de ale noastre.

Cunosc și eu câteva, e adevărat: în colecția de poezii populare a lui *G. Dem. Teodorescu* (1885), acum o raritate; în «Jucării și jocuri de copii» de *P. Ispirescu*, (1891 II); în biblioteca redactată de *Adelina C. Tâslăuanu*, în revistele (apuse) pentru copii «*Rev. copiilor*», «*Amicul tinerimii*», în rev. de folklor «*I. Creangă*», și «*Șezătoarea*», apoi în studiul de *Alex. Bogdan*, din anele «*Acad. rom.*». În cele 3 reviste pentru copii și tinerime, actuale: «*Adevărul copiilor*», «*Lumea copiilor*» și «*Universul copiilor*».

Intreb însă: așa cum îmi închipui eu colecția, în vieșmântul descris, după împărțeala făcută mai sus, răspândită într'o ediție ieftină și bună, în mii de exemplare, n'ar aduce foloase reale? La lucru deci!

NB: Red. «*Transilvania*» bucuros va aduna materialul trimis și se va gândi la posibilitatea de tipărire, într'una din bibliotecile ei.

Pe 'nserate.

*Miroase-a brad tăiat, bătut de soare,
Un miros rășinos, de din-adânc,
Îți pari un călăreț plecat pe-oblânc,
Sorbînd o gură de-apă 'ntremătoare.*

*Cum stai și-aspiri mireasma răspândită
Și ochii-ți plimbi pe cerul albăstriu,
Potir ridici în viața-ți sihăstrită
Și gândurilor rele-oferi sicriu.*

*Potiru-ai vrea să-l vadă lume, țară,
Din sfântul Gral să 'mparți o părțicea;
La semeni să le strigi: Din case-afară!
Priviți spre cer, căutați polara stea!*

*Cum stau și-adast cu mânilor întinse,
Vântrele, care chiamă, simt un fior:
E nouă luna — iesmele ne 'nvinse,
Samsarii, se gândesc la punga lor!*

*Imi râde gheșeftarul și-astronomic
Un număr rotunzește 'n chip rebel.
Lui, Flammariion îi pare șters și gnostic,
Ne hohotește lung Mephistophel!* Radu Paltin.

Familia Dumba și Viena.

— Comunicare de H. P. P. —

Câți din românii, cari au trăit în Viena și s'au bucurat de frumusețile artistice și de parcurile minunate ale acestui oraș, vor ști că dacă orașul acesta a adunat atâtea bogății de artă și dacă are atâtea monumente de seamă și parcuri, pentru cari îl poate invidia multe orașe mari — este a se mulțumi, în mare parte, și unei familii de *aromâni*, familiei Dumba?

E cu cale să ne reamintim faptul acesta *istoric*, mai cu seamă acum, când contribuția noastră la fostul imperiu habsburgic trebuie să fie cât se poate de evidențiată, ca să se vadă marea *nedreptate* ce ni s'a făcut ca neam.

Mai mult decât oricare document oferit din partea românească va putea pleda pentru noi un articol scris în 1915 în jurnalul vienez «Neue Freie Presse», care — se știe — numai binevoitor nu ne-a fost. Foiletonul, din care traducem părțile marcante e intitulat «*Die Dumbas*» (cei din familia Dumba) și e scris de criticul și esteticianul *Hugo Wittmann*, colaboratorul stabil al jurnalului, care subscria cu inițiala cunoscută: W.).

Cele ce constată criticul vienez trebuie să fie luate la cunoștință de opinia noastră publică, deoarece este o contribuție a noastră la frumusețile Vienei, o contribuție, care nu poate fi desconsiderată. De sigur, cum spune și H. Wittmann, artiștii vienezi nu au fost plăsmuiți de mecenajii Dumba, dar tot atât de adevărat este că evoluția artistică a fost sprijinită din greu de această familie de neguțători bogați cu gust de artă, ca familiile neguțătorești italiene ale Renașterei.

Aici mai amintim că familia Dumba a fost o sprijinitoare mare a societății studențești «România Jună» din Viena și că ani îndelungați a fost protectorul de onoare al serbărilor și balurilor «membrul în consiliul imperial Nic. Dumba». «Tata Dumba» a ajutat pe mulți studenți români, iar la jubileul de 25 de ani a fost protectorul societății «România Jună» (1896).

Urmfeze câteva pasagii marcante din art. menționat (31 Oct. 1915): «Aromânii... se zice că sunt foarte iubiți în Balcani. Sunt tari în negoț, deștepți în comerț, dăruiți cu spirit negustoresc și la curtea Sultanului mulți din ei au arătat ce poate

să aducă sârguința și perseveranța, dacă sunt sprijinite de rațiune, deșteptăciune și de o anumită artă de vieată, vicleană. Despre aceasta știm să povestim, de altfel, noi, cei din Viena, o poveste și mai frumoasă. Putem să exemplificăm cu două dovezi strălucite că chiar și dintr'un macedonean luat de atât de departe poate să ajungă un vienez bun, un vienez autentic și adevărat, un vienez excelent — e vorba (de familiile) Sina și Dumba.

Mai cu seamă numele ultim ne sună urechilor noastre ca și când ar avea sunetul autohton întreg. O seamă de bărbați de valoare l-au purtat și-l mai poartă încă, fiecare remarcabil în felul său și unul din purtătorii numelui acestuia a fost chiar vestit între vienezi, mai mult decât aceasta, a fost popular. «Dumba», spuneai de câteori vorbeai despre el, sau «der Nickel Dumba», și marii bărbați din piatră și din aramă: Schubert, Mozart, Beethoven, Makart se cutremurau pe pedestale lor de câteori auzeau numele, fiindcă bărbatului acestuia li mulțumeau doară fondarea monumentelor lor.

Dacă era vorba să se grăbească întruparea vre-unei opere de bun-obștesc, sau chiar o întreprindere artistică și dacă la început, nu înainta întreprinderea, nu se temea nimeni de rezultatul cel bun, fiindcă fiecare gândea: «Dumba are s'o facă». Și o «facea», întotdeauna și de câteori i se da prilejul. De ce se atingea el, puteai fi sigur că o să reușească. Se pricepea, cunoștea taina cum silești norocul să te asculte, în urma puterii unui suris. Chiar numai numele lui era o promisiune de victorie și niciodată nu s'a întâmplat ca să nu se fi ținut de promisiune.

De sigur trăiesc încă sute între noi, cari l-au cunoscut în floarea bărbăției sale. A fost un bărbat nespus de frumos (wunderschön), de sigur unul din cei mai frumoși din câți au trăit vre-odată. Și calitatea aceasta corporală, care apare atât de adeseori împărechiată cu proprietăți sufletești neprietinoase și — în urma acestora — are o influință mai curând respingătoare, decât atractivă — n'a avut la dânsul nici un gust respingător. Era cu desăvârșire scutit de o vanitate idioată și în relațiile sale cu oamenii se arăta atât de natural și de vienez, așa de gemütlich vienez (cu bonhomie v.), iar în colțul gurii avea un suris așa de fin, ștregăresc-vienez, când conversa,

încât uitai tot ce va fi fost omul acesta, și pe bărbatul cel frumos, și pe cel bogat, și pe acela, care ocupa nenumărate posturi de onoare, mai pe urmă și pe acela de Excelența sa dl consilier intim, și vedeai numai și numai pe unul singur, pe Dumba, pe vienezul vienez din Macedonia. Ceva exotic tot mai plana împrejurul lui, deși numai împrejurul exteriorului lui. Culoarea brunetă a feții, strălucitoare mat ca abanosul, noaptea neagră a părului și bărbii lui, focul întunecat al ochilor — toate adevereau fără de apel că antecesorilor omului acestuia le-a lucit un soare mai sudic. În internul lui un vienez, cel mai bun de pe lume, a rămas în afară... exemplarul de lux al unui om din Balcani, omul cel frumos din munții Haemos.

Dacă a curs sânge grecesc în vinele lui, cine o poate ști? Ca să te cunoști în labirintul acela de popoare a peninsulei aceleia, trece aproape peste puterile omenesci. L-am ținea bucuros mai curând de descendentul rămășiței aceleia de popor interesant și străvechi a aromânilor sau a macedo-valahilor, de cari am vorbit mai sus și de care se ține, de sigur, și familia Sina.

Sineștii au venit încă înainte de Dumba în Austria. Bătrânul Sina, bunicul baronului Sina, mort în 1876, a fost antecesorul, înaintașul, lui i-a urmat, venit încă de și mai jos, din sud — din Larissa în Tessalia — așa se zice — tatăl lui Nicolae Dumba al nostru, fondatorul casei comerciale celei mari, posesorul a mai multe fabrici și *fabrici de tors*, ziditorul palatului familiar din colțul străzii Zetlitz și a bulevardului (Ring) Impăratului Wilhelm, conșul general otoman, de altfel numit, simplu de tot, Sterio (Sterie) Dumba, nu baron, nu domnul de..., ci simplu, burghez, Sterie Dumba. Intocmai ca bătrânul Sina a venit și el ca copil sărac pe un car plin de bumbac până la Viena. Și-a cerșit dela căruțași reședința-i aieriană din vârful carului, s'a vârat astfel, ca un contrabandist, în felul acesta vesel, de calfă de meseriaș, în țară străină, unde-l așteptau milioanele.

Sterie Dumba a murit în 1870. Ioan Nordmann al nostru, crescătorul fiilor săi, ni l-a descris într'un panegric, ca pe ne-guțătorul•cu vederi largi, ca pe unul din acei atotputernici ai pieței comerciale, precum puteau să înflorească în vechile orașe germane imperiale. Când s'au întreprins primele încercări în Austria cu fabricile de tors și când oprirea continentală a măr-

furilor ieftine a mutat vămile obicinuite, s'a hotărât el să deschidă, pe risicul propriu, o cale comercială spre Orient. A introdus bumbac macedonean și acesta a fost izvorul bogăției sale. Și-a probat destoinicia și în export, aprovizionând Turcia cu napi de zahăr. Era neobosit în sfățuirea austriacilor și a ungurilor că teritorul lor mondial și acela al Orientului sunt avizate unul la altul și ceea ce învăța pe alții a dovedit-o singur cu fapta-i rodnică.

Fiul său, Nicolae, a rămas credincios bumbacului și tot așa nici sfecla n'a avut să se plângă că ar fi desconsiderată din partea lui. Și pentru dânsul erau negoțul și industria profesiuni serioase; cumpăra și vindea, socotea la procente și procente la procente, supraveghia cu ochii în patru șiruri nesfârșite de fusuri, cari sfărăiau în fabrică, în cele negustorești jucă însă, totuș, rolul unui epigon. Scopul cel mai propriu, cel mai adevărat al vieții sale pământene a fost acela de a iubi arta și de a ajuta cu toată dragostea pe artiști și să dispună peste artă și artiști ca o provedință vecinic activă, care nu refuză nicio dată. Într'o artă cel puțin, în aceea a muzicei, se apropia până la rangul unui artist. (Urmează câteva laude la vocea lui de tenor — cum cânta din Schubert și cum «toate inimile sburau spre el», când îl ascultau în saloane.) Și era aceeaș voce, care în ziua următoare găsea accente puternice, în «Landtag», împotriva intoleranței și a puterii întunerecului, care discuta cu cunoștințe de specialist bugetul statului, în «Reichstag», sau care refera despre labirintul politicei externe, în delegațiuni. În fiecare din domeniile acestea a prestat ceva remarcabil (stellte er seinen Mann), inima lui însă bătea pentru artă. Era cuprins de un extaz aproape tot atât de mare când era vorba de pictură, ca și de muzică, și nu mai puțin pentru literatură, cât pentru arta severă a sculpturii. Totdeauna, nu numai cu cuvântul, ci și cu fapta. Ca președinte a «societății de cântări de bărbați, vieneze» («Wiener Männergesangverein») a adus la bun sfârșit proiectul ridicării unui monument lui Schubert în parcul orașenețc, și pentru opera de artă a găsit totodată și pe artistul, pe atunci încă tânăr, aproape necunoscut, Carol Kundmann.

A sprijinit în activitatea lor pe Tilgner, Weyr, Hellmer (trei sculptori remarcabili — Trad.) la începuturile lor și pentru zădărnica (pictor) Makart ar fi sărit în foc, atât de entuziasmat

era el de minunăția de culori, cu care umplea iubitul zeilor pânzele sale gigantice și puternice. Nu l-a făcut pe Makart, fiindcă un artist ajunge el însuș prin sine, dar i-a ajutat să se ridice cât mai repede».

(Urmează o descriere amănunțită cum a comandat lucrări de artă dela Makart, cu toate că nu primea dela tatăl său, bătrânul Dumba, bani prea mulți, ca să-i risipească. O glumă reușită îl arată ca pe neguțătorul, care se pricepe și la negoț: cum s'a rămășit odată că un portretist scump are să-l portreteze pe lângă prețul obicinuit a-l cere dela alți muritori și nu dela «Dumba», căruia voia să-i ia două prețuri. Dumba a rugat pe membrii comitetului unei societăți de pensiune a orfanilor și văduvelor, cari voiau să-l sărbătorească la jubileul de 25 de ani al societății, să comande portretul său dela pictorul cel scump. Pentru societate a pictat pictorul cu prețul obicinuit — Dumba a câștigat rămășagul, dar și suma câștigată a dat-o orfanilor și văduvelor sărace).

«... Din entuziastul de artă a ajuns cu timpul un gurmand al artei (Feinschmecker), care își iubește pe Makart al său, fără ca să îl confunde cu Tizian, care face propagandă pentru Tilgner fără ca să-l țină de al doilea Donatello. Bărbatul ajuns la o maturitate mai mare știe acum mai înainte de toate că, afară de artă și viață de artist, mai există încă multe altele, cari pretind cu insistență ajutorul său, mizeria omenească d. e. Ceeace a dat an de an Dumba pentru scopuri artistice a fost foarte mult, era însă mult înapoia rubricii mult mai mari a bugetului său de binefacere. N'a fost operă de iubire de deaproapele, căreia să nu-i fi oferit el sprijinul său, căreia să nu-și fi deschis el punga. Nu vrem să uităm nici faptul că bărbatul, care a comandat odaia Makart, care a numărat, numai așa, cu mâna darnică, miile pe masă, a fost acelaș om, care a dus în îndeplinire, mai târziu, sanarea primei casse de păstrare din Austria de jos și al cărei curator suprem, stimat de toți, a rămas până la sfârșitul vieții sale. Flottwell (eroul din piesa lui Raimund: «Risipitorul» — Trad.) ca conducător de cassă de păstrare — drăgălaș tablou din viața vieneză de atunci. Dar antiteza nu se potrivește întru toate. Dumba n'a fost un Flottwell, mai cu seamă în anii maturității sale de loc, a fost, totuș, un neguțător, fiul tată-său și știa el prea bine că conducerea îngrijită a casei

sale comerciale, că crușarea cuminte a averii familiare, adunate din greu, pe încetul, își va avea efectul neapărat pentru o activitate rodnică a sa în afară. Chiar și pentru ca să servească artei n'avea voie să desconsidere această condiție. Fără de ne-gustor era lipsit de putere amicul artei.

Spre norocul său a aflat în afacerile comerciale cel mai efectiv (puternic) ajutor la fratele său mai mare Mihail. Acesta, un om mai mult al singurătății, a pășit rar de tot în lume și în privința recerințelor artistice era satisfăcut cu un loc de stal într'un abonament la operă».

(W. mai amintește și pe Dr. Dumba, care pe atunci era reprezentantul Austro-Ungariei în Washington.)

«... Nicolae (Dumba) rămâne bărbatul cel mai vestit al familiei Dumba. Odinioară a fost pretutindeni în Viena — lua parte la toate întreprinderile de caritate, era încărcat până peste puterile sale (überbürdet) cu posturi de onoare. Neuitate sunt însă meritele sale în privința vieții *artistice* din Viena. Lăudăm splendoarea Vienei celei nouă, monumentalele ei clădiri minunate, străzile ei pline de lumină, numărul imposant al monumentelor ei — Dumba a fost unul din bărbații, care a creat aceste splendori — dânsul a stat în rândurile dintâi ale bărbaților acestora. Multe lucruri nu s'ar fi înfăptuit fără de ajutorul lui. Orașul (Viena) a avut, nu-i vorbă, și înainte de dânsul pe mecenații săi — dar partea cea mare s'a ocupat numai cu teatrul, și numai cu teatrul.

Dumba n'a lăsat de dorit nici în domeniul acesta — dar terenul său specific a fost ogorul nelucrat al artelor plastice, de cari nu s'a ocupat nici unul înainte de dânsul cu atâta succes. În maniera sa de manifestare, nefățărîtă, fără de pompa fraseologiei — a contribuit din greu, *ca să se lărgească, să se ridice, să se nobiliteze viața vieneză, ca să se îmbogățească cuprinsul ei* cu multe lucruri minunate. El a fost cel mai credincios administrator al gloriei artistice a orașului acestuia, *conducătorul idealismului vienez*. («Der Geschäftsführer des wiener Idealismus»). Nici odată însă — și aceasta trebuie să ți-o evoci mereu în memorie — nici odată nu s'a mărginit activitatea sa numai asupra artei.

.... De câte ori ne gândim la el, de tot atâtea ori dorim să trăiască, iarăș, între noi!

Nu mai este un Dumba? Dacă este, să pășească și să urmeze cărării luminoase lăsate de acest bărbat, de acest *priletn al oamenilor*, de care poți spune că a întinerit, într'adevăr, acest epitet îmbătrânit....»

Florile din munții lui Avram Iancu.

De Dr. Al. Borza,
profesor la Universitatea din Cluj.

Mediul fizic în care trăim influențează enorm întreaga noastră fire, calitățile noastre trupești și sufletești. De sigur, și munții, în cari s'a născut, a crescut și a trăit Avram Iancu, au exercitat o tainică înrâurire asupra slăvitului nostru erou, oțelindu-i brațul și caracterul, altoind în el o tenacitate, stăruință și voință neînfrântă, dându-i elanul ce a dus la biruință o cauză sfântă și dreaptă.

Încă nu s'a studiat științificește exact condițiile fiziografice, solul și clima Munților Apuseni, leagănul atâtor eroi, pentruca să ne putem da seama de particularitățile specifice ale mediului care i-a produs.

Cunoaștem însă binișor etalonul fidel al solului, climatei și al trecutului geologic: vegetația acestor munți și în special compoziția floristică a covorului vegetal, care înăă ne face să bănuim, că în acest minunat ținut muntos stăpânesc puteri fizice particulare, cari își imprimă pecetea asupra tuturor viețuitoarelor, forțe păstrătoare și generatoare de energii nebănuite, creatoare de forme noi de viață.

În afară de codri de fag și molid, de plantele comune în toți Carpații noștri, patria lui Iancu se distinge prin flori rare, unice și proprii numai acestor locuri, pe cari le voi enumera în următoarele.

* * *

Peste întreaga vale a Arieșului, unde se înșirue Vidrele, cu căscioarele de lemn atât de pitorești, unde stă și casa eroului național, domină un masiv de colți stâncoși, numiți de popor Piatra Struțului. Maestos se ridică spre apus de apă peretele alb, prăpăstios al pietrei, încununat de păduri sobre de brad

și fag. «Clipele» acestea calcare par o continuare a catenelor dela sud: Munții Bedeleului și gigantica Piatra Urdașului, deși rămân mult în urma lor ca întindere și înălțime. Totuș, Piatra Struțului dela Vidra adăpostește o floră extrem de interesantă.

Și laicilor le impune înainte de toate *simințul* (*Edelweis* *Leontopodium alpinum*), sau floarea Domnească, această căutată podoabă a munților înalți, care aci se găsește, totuș, între 800 și 900 metri altitudine, la Cheia Râmețului coboară la 700, iar la Intregalde chiar la 550 metri! Turiștii, încă rari pe aceste plaiuri, își împodobesc pălăriile, cu steluțele acestea de înfățișare atât de distinsă, îmbrăcate în păslă albă.

În aceiași colți prăpăstioși a descoperit botanistul Simcovici o altă floare rară și deosebit de ornamentală, *tulichina galbenă* (*Daphne Blagoyana*), cunoscută din Bucegi și Alpi. Această rudă apropiată a tulichinei, ce împodobește cu salba roșie-lilachie a florilor marginile pădurilor de munte, s'a păstrat în munții Vidrei din timpuri geologice mai reci, când aria-i geografică era mai largă. În Alpi legi speciale o protejează împotriva turiștilor și horticulturilor, cari scot bucuros acest arbust pentru a-l muta în grădina lor. Și mă gândesc, că rafinându-se gustul grădinăresc al oamenilor noștri cu progresele civilizației, cu «înaintarea drumului de fier», să nu se prăpădească și din patria lui Iancu această nobilă floare, care ar trebui ocrotită de o lege pentru «protecția naturii», cerută de interesele superioare, culturale și științifice.

Nu insist asupra *omeagului* interesant al acestor plaiuri (*Aconitum triste*), cu flori de-un albastru ciudat, amestecat cu galben, trădând originea-i hibridă din omeagul moldovenesc (*A. moldaviana*) și omacul vânăt (*A. vulparia*), reprezentând deci o specie nouă «hibridogenă» de mare interes. Nu mă opresc nici la înșirarea ierburilor rare din acest munte și a florilor frumoase, ca *sunătoarea mocânească* (*Hypericum umbellatum*), o plantă balcanică; garoafa albă sau «*petrușelele*» (*Dianthus Spiculifolius* (fig.) cu forme speciale, găsite exclusiv pe acest munte; *buruiana dragostii* (*Botrychium lunara*), o ferigă curioasă, cu puteri vindecătoare împotriva celei mai nebune boale: dragostea; ci trec la arătarea florilor rare din locurile unde au săvârșit oștirile lui Iancu fapte vitejești.

Trăscăul dela poalele munților apuseni a căzut cu ușurință pe mâinile Iancului, după ce îl împresurase din toate părțile. Pe «colții Trăscăului» de alături, unde stăteau străjile vigilente ale lagărului românesc, se găsesc iarăși câteva floricele, pe cât de frumoase, pe atât de importante în știința fitogeografiei. *Cornușul de munte* (*Cerastium calcicolum*) se găsește în două forme speciale numai acestor stânci, deci *endemice*. Este aci și un *ciolobot* special (*Centaurea torockoensis*), un hibrid și el între o

specie iarăși proprie numai munților Apuseni (*Centaurea Reichenbachioides*), și ciolobotul mărunț (*C. micranthos*). Iar primăvara uriașa stâncă a muntelui este acoperită de perinițele înflorite ale *urechișel de munte* (*Saxifraga Rocheliana*), o fiică a Balcanilor, care își are aci cele mai îndepărtate posturi de avantgardă spre miazănoapte. O mai găsim și pe stâncile de marmoră dela Pașaga, ca o podoabă nestimată a defileului încântător ce duce la Belioara și muntele numit de popor «Scă-

rița» sau «Șesul Craiului». Aci ne găsim apoi în adevăratul paradis al celor mai rare și interesante flori.

Pe zimțurile sălbatice ale muntelui calcaros găsim stațiunea *merișoarelor* (*Arctostaphylos uva ursi*), o mică plantă târâtoare, pururea verde, care nu se mai întâlnește în Carpații noștri decât în Bucovina, deși este răspândită de altfel în Balcani, Alpi și întregul ținut circumpolar.

Mai interesantă este o *garioafă albă* (*Dianthus Simon Kavianus*), cu o periniță deasă de frunze aciculare și miros suav, care a mai fost descoperită de curând în Albania. Până acum o consideram ca o specie endemică a Scăriței. Tot din târâmurile mediterane și ilirice s'a pripășit pe acest munte floarea rară: *Saponaria bellidifolia*, care nu se cunoaște aiurea din România, precum și *ciuboșca cucului cea mare* (*Primula Columnae*), tot element mediteranean și ea.

Mălăioala Scăriței (*Helianthemum scărițense*) este endemică, adică se găsește numai pe acest munte. Și este ciudat la orce întâmplare, că aci întâlnim la un loc, ca într'o grădină botanică, 5 feluri de brazi: molidul, bradul alb, pinul, ienupărul comun și jneapănul târâtor (*Juniperus Sabina*).

Și câte am putea spune despre comorile botanice din celelalte văi ale Munților Apuseni, Ordencușa mistică, împrejurimile ghețarului dela Scărișoara, despre *crinul galben* dela Roșia și *fereguța rară* (*Woodsia vensis*) de pe bazaltul falnicei Detunate, despre *măștiștința balcanică* (*Pedicularis limnogenae*) din Muntele mare, pentru a completa tabloul plantelor rare și caracteristice ale Munților Apuseni, catastiful elementelor floristice diferențiale ale celor două circumscripții floristice pe cari le putem deosebi aci.

Din studiul lor rezultă, că munții aceștia vechi și izolați au fost un minunat refugiu, atât pentru plante din epoci mai calde (xerotermice), cât și pentru elemente alpine și boreale, crescute sub disciplina climatelor mai aspre ale diliviului; că prin întortochiatele văgăuni, chei și zimțuri ale acestor munți stăpânesc nuanțe locale ciudate de climă, ce favorizează ici pe copiii zeiței Flora, născuți sub cerul dulce al Italiei, colo pe sălbatecii; dar trainici, balcanici; în alte părți produce chiar rasse-noui locale, viguroase elementedacice propriuzise, iar de-alungul drumurilor permite intrarea elementelor «pontice», a acestor-

burueni proletare din bărăganele Mării Negre. Mi se pare, că flora de aci reoglindește chiar elementele, din cari este plămădit sufletul moșilor și reprezentantul lor cel mai tipic, Craiul Munților, Avram Iancu.

Două notițe biografice.

Ioan Prale — Ioan Rusu.

Sunt două figuri literare vechi, despre cari nu se cunoaște prea mult material biografic. Il adaog, deci, cu notițele de mai la vale.

Ioan Prale.

(Necrolog.)

Gazeta de Transilvania din 24 Septemvrie 1844 (Pagina 311) scrie: «Vorbind de morți nu pociu trece în tăcere și pre vestitul prin originalitatea sa d. *Ioan Prale*, autorul psaltirei în versuri, asupra căruia fericitul întru aducere aminte B. Fabian, glumind într'o zi cu Prale, îi făcu asemenea următorul vers:

Praleo, dac'ar auzi sau ar ști David prorocul
Ce-ai făcut cu psalmii lui, zău că ț'ar suna cojoenul.

Ei bine, iată și acest original în *săptămâna trecută* au trecut și el la Haron, neputând duce cu sine măcar unul din versurile sale, sau din literile sale ce le în forma penelor, cu care vrea să croiască o nouă limbă. Tălmăcirea sa însă a prohodului Domnului s'au primit și se cântă în biserică cu plăcere. El și-a păstrat originalitatea până la moarte. Cu altă ocazie voiu mai vorbi despre dânsul».

Iscălesc † †., datând 14 Septemvrie 1844 (probabil st. v.); 14 Septemvrie a fost o Joi (Înălțarea s. Cruci); săptămâna «trecută» a fost deci dela 3 Septemvrie până la 9 Septemvrie. Deci Prale a murit între 3 și 9 Septemvrie 1844.

Ioan Rusu.

Scruind despre S. Bărnuțiu am citat din memorie că și I. Rusu, amicul lui Bărnuțiu, fusese în România, adecă în Moldova; și că drumul său la frați i-a sporit naționalismul. Am regăsit pasajul cu informația sa prețioasă. Și îl comunic aici.

Gazeta de Transilvania, Brashov, 3 Septemvrie, 1838:

«Eri la 2 ale acestia au trecut pe aicea Preacinstitul Domn Ioan Rous, Profesor de Istoria universală, Geografia generală și Cronologie în c. c. Lițeu al Blajului, precum și asesor C. Consistoriu, după ce șar fi săvârșit călătoria sa Scientifică care o au făcut prin mijlocul Ardealului, peste Bucovina și dealungul Moldavii, cercetând celea mai multe Cetăți, orașe și alte locuri ale acestor Provinții, pe unde se află monumente vrednice de a trage luarea aminte a unui Istoric învăpăiat pentru Profesia sa. Intru adevăr Domnu Profesor afară de o ecsperenție coaptă și reflecșii cu totul interesante pentru oricare Patriot și Naționalist, duce la catedra sa totdeodată în inimă și o bucurie deosebită ce au tras cunoscând în Moldova fericitoarele roduri ale noului reform într'o măsură care iau întrecut așteptarea sa. Să vede că și monumentele Slavei Moldave, zidurile și ruinele, arătate și descrise Domnii sale cu un entusiasm nespus de mare a Patrioților de acolo, au făcut impresie neașteptată în duhul Domnii sale».

Textul despre influența naționalismului moldovenesc este atât de clar, încât nu este nevoie să-l subliniem prin nici un comentariu.

G. Bogdan-Dulcă.

Actualisări.¹

1848—1849.

I.

«Soartea națiunei române se va hotări în București și în Iași, iar nu în Cluj, nici în Blaj, nici în Budapesta; o știu contrarii noștri, pentru aceea se și aruncă asupra ziselor capitale cu toată povara silei lor». (Articol de fond)

Gazeta de Transilvania 1848 Maiu 27.

II.

«Însă spre consolidarea naționalității nu e destul numai, ca să nu ne mai urâm, sau să nu ne mai vedem rău unii pe

¹ Sub acest titlu vom retipări, din când în când, *principii* mărturisite în trecutul nostru de bărbații *conducători* ai națiunei. Le culege G. B. D.

alții, ci, ca să ne putem înființa mijloacele și institutele ducătoare către fericire, să punem umerii unii cu alții; câmpul literaturii, al dezvoltării să ne fie *unul* și asemenea propriu, două biserici pot să stea, dar *școala numai una să fie* pentru științele intelectuale». (Articolul: «Unire națională»).

T. A-n.¹

Gazeta de Transilvania 1848 Maiu 6.

III.

«Libertate, iar nu desfrâu; egalitate, iar nu comunism; frățietate sinceră, deschisă, iar nu fățarie grețoasă; aceste devise vom trebui să le aplicăm și le vom desfășura, nu numai noi de noi, ci în societatea tuturor popoarelor»...

G. B(aritlu).

Gazeta de Transilvania 1848 Ianuarie 20.

IV.

«Nimic mai puțin decât celelalte națiuni, însă nici mai mult decât fiecare în proporția numărului. Egoism nobil, iar nu asupritor și murdar».

Acelaș; tot acolo.

„Prietenii Dicționarului“.

O seamă de intelectuali din București, printre cari dl *Emanoil Bucuța*, este animatorul, de nu chiar inițiatorul, și în acelaș timp purtătorul lor de cuvânt, au avut nobilul gând de a se face slujitorii desinteresați ai unei cauze scumpe orgoliului nostru de popor «matur» și, totuș, așa de rușinos ignorate: răspândirea Dicționarului Limbii Române. Ei își zic «Prietenii Dicționarului», căci din dragoste neprecupețită, prietenească, a isvorit gândul lor și aceeaș dragoste li va duce la isbândă, ori cât de greu ar fi drumul pe care au apucat.

Isbânda lor înseamnă plasarea fasciculelor Dicționarului Academiei apărute până acum, cari mucezesec în beciurile Academiei, din cauză că la timpul său nu s'au găsit cumpărători,

---

¹ Teodor Aron ?

și câștigarea de abonați sau subscriitorii pentru fasciculele, cari vor trebui să apară de aci înainte.

Dicționarul Academiei a început să se tipărească înainte de războiu, cu cheltuiala regelui Carol. Au apărut atunci 15 fascicule de câte 80 pagini. Războiul a întrerupt însă această lucrare, iar după încetarea armelor nu s'au mai găsit mijloacele de lipsă pentru continuarea tipăririi. Academia singură era prea săracă pentru a putea face față din bugetul ei cheltuielilor ce le reclama o operă atât de migăloasă, iar apelurile ei după ajutoare din afară sau dela Stat, au rămas strigăte în pustiu. Se părea că din lipsa de interes a publicului față de o astfel de lucrare, carul Academiei, care trebuia să scoată la lumină dicționarul, va rămânea înglodat în mijlocul drumului. În această perspectivă nici elaborarea noului material nu putea înainta cu destul elan, deși arsenalul, care este «Muzeul Limbii Române» dela Cluj, nu era lipsit nici de conducerea cea mai competentă, în persoana d-lui *Sextil Pușcartu*, și nici de tehnica cea mai desăvârșită.

«Prietenii Dicționarului», în dorința lor de a urni din loc carul înglodat al Academiei, voiesc să reabiliteze conștiința românească de astăzi, în sarcina căreia cade vina cea mai mare pentru această înglodare. Editarea dicționarului este o muncă de sacrificiu, care trebuie răsplătită cel puțin în privința cheltuielilor de tipar. Această răsplată trebuie să pornească din public, care, cumpărând singuraticile fascicule sau seria întregă a lor, nu face numai un târg de toate zilele, schimbând moneda cu o carte, ci sprijinește înălțarea celui mai de seamă monument al limbii naționale: Marele Dicționar.

«Prietenii Dicționarului» și-au luat misiunea să răspândească în toate părțile locuite de români acest măreț adevăr și ei nu s'au îndoit că glasul lor va găsi răsunet. Rezultatele de până acum (strângerea sumei de aproximativ o jumătate de milion lei, din vânzarea vechilor fascicule) sunt capabile de a-i încuraja în acțiunea lor.

Dl Bucuța ne-a împărtășit însă o veste, care nu ne face cinste celor de dincoace de munți: din Ardeal n'a primit încă nici o cerere de fascicule puse în vânzare; nici o dorință de a se înșirui printre «Prietenii Dicționarului», nu s'a exprimat de aci. Este nedemn acest lucru de Ardeal, care are tradiția celei

mai vechi școale filologice române, provocătoarea renașterii noastre culturale la începutul veacului trecut! Este nedemn pentru Ardeal, căci un om ieșit din sânul său a avut chemarea să încerce mai întâi realizarea acestei lucrări monumentale, Dicționarul Limbii Române, care, se pare, va ajunge să-și serbeze centenarul înainte de a se fi născut deabinelea. La înființarea Academiei Române, cu cel mai apropiat scop: alcătuirea marelui dicționar, această lucrare i-a fost încredințată filologului ardelean Laurian, care, împreună cu tovarășul său de muncă Massim, a și început lucrul, dar n'a putut ajunge la bun sfârșit, căci nu și-a ales drumul cel mai potrivit. Iar la o jumătate de veac dela această dată, după alte încercări neisbutite, tot unui ardelean i-a revenit îndatorirea de a săvârși această lucrare. Dl S. Pușcariu, conducătorul de astăzi al lucrării de redactare a dicționarului, este tot un ardelean și are toate virtuțile pentru a putea isprăvi dicționarul, făcându-și însuș un titlu de glorie din această muncă.

Pentru toate aceste motive Ardealul trebuie să-și facă o mândrie din a sprijini cu tot sufletul și mai ales cu banul său tipărirea mai departe a dicționarului. Noi credem că, dacă se vor încunoștiința de acest lucru, se vor afla și aici destule instituții, precum și particulari, cari să-și arunce obolul în mână desinteresată întinsă de «Prietenii Dicționarului».

Pentru a mijloci acest sprijin ardelean, revista săptămânală dela Cluj «Societatea de mîne» și-a luat sarcina de a înscrie membrii în organizația «Prietenii dicționarului» cu taxa de 5 lei, din care se vor acoperi cheltuielile de publicitate și de transport a fasciculelor comandate, cari se expediază gratuit, precum și de a face comande din fasciculele apărute până acum (100 lei fascicola, deci 1500 lei cele 15 fascicule apărute până acum), ca din suma încasată să se poată începe tipărirea fasciculelor următoare, cari, la rândul lor, vor putea fi comandate, iarăș, singurate sau în serie.

OI. Boitoș.

Spunea că se 'nchină!
Mătânii da-lumină!
O oră mai târziu
Te jupuia de viu!

Material pentru „Şezători literare“.

Ştefan O. Iosif.

— Biografie şi apreciere. —

În vara anului 1913 a fost cuprinsă întreagă România de un delir de entuziasm. Mic şi mare, tânăr şi bătrân, ţăran şi oraşan, cu toţii au simţit sosirea clipelor hotărâtoare pentru viitorul neamului. — Mai cu seamă în Bucureşti a fost grandios talazul mulţimii, a mulţimii, care aclama armata şi cânta un imn scris şi pus pe note de curând: «Veniţi viteji apărători ai ţării, Veniţi, că sfânta zi a răsărit. — E ziua mare, a reînălţării, — Drapelului de gloanţe sdrenţuit».

Şi până când fremăta mulţimea, subjugată de imnul acesta nou şi bărbătesc, salutând drapelele sdrenţuite pe câmpul de luptă — până atunci acela, care-şi smulsese din adâncul sufletului îndemnurile, urzitorul imnului «*La arme !*», zăcea mort, într'un spital din aceeaş capitală a culturii româneşti.

Braşovul se poate mândri că a dat neamului pe *Ştefan O. Iosif*, căci despre el este vorba, după cum are dreptul să fie mândru acest oraş că păstrează osemintele lui Andreiu Murăşianu, alt cântăreţ idealist al neamului nostru. Vor fi bine venite câteva note biografice şi câteva observaţii referitoare la opera lui Iosif.

* * *

Şt. O. Iosif s'a născut în Braşov, în 11/23 Octomvrie 1875. Sala festivă a gimnaziului românesc a auzit vorbind de multe ori pe tatăl poetului, pe fostul director al gimnaziului, Şt. Iosif, la festivităţile dela începutul şi sfârşitul anului şcolar. Fiul a început să umble pentru întâia dată la şcoală în Braşov. Dacă ar putea să vorbească păreţii, ar avea să ne povestească multe despre tinărul cu părul moale, cu ochii blânzi şi visători, vecinic doritor de impresii nouă, despre inima, care se sbuciuma sub influinţa cântecelor de dragoste ale lui *Enric Heine* şi ale

Notă : Cum să sărbătorim memoria lui Iosif? Lucrarea de faţă e menită să facă cunoscut unul public mai puţin informat într'ale literaturii figura literară a poetului Iosif. Datele biografice mi le-a pus la dispoziţie *tatăl* poetului, directorul Şt. Iosif.

lui *Petöfl*. Clasa a V și a VI gimn. le-a urmat Iosif în Sibiu, la gimnaziul unghuresc. În 1889 a trecut tatăl său în pensie și a plecat cu familia în România. În București și-a continuat poetul studiile la liceu și la universitate, muncind din greu, conștient și cu o răbdare de fier.

Activitatea sa literară și-a început-o în revista «Viața», condusă de scriitorul Al. Vlăhuță, a scris mai apoi la toate revistele noastre de seamă: în «Literatură și artă română», «Floare albastră», «Convorbiri literare», «Sămănătorul», «Viața românească», «Lucașfăurul», etc. Acela care l-a încurajat mai mult pe cărarea apucată, a fost Al. Vlăhuță. Primul volum, care a creiat dintr'o lovitură reputația de scriitor a lui Iosif, «*Patriarhalele*», a apărut în 1901. Ca ziarist a trăit în Iași și București («Epoca»). În anii din urmă a fost bibliotecar-custode la «fundațiunea Carol», biblioteca universitară din București. Pe lângă toată mica leafa, care o avea, a avut puțința să călătorească, mulțumită prieteniei cu scriitorul V. Cioflec, (în Franța și Germania 1900—1901), apoi, în urma munificenței ministrului Haret, care i-a dat să scrie un poem despre faptele lui Ștefan cel mare (călătorii în Bucovina). — A murit în 1913 (22 Iunie).

* * *

Poezia lui Iosif în prima epocă a dezvoltării ei este prin eselență *lirică*. Numai în epoca din urmă a vieții i-a reușit poetului să atingă pe lângă cele vechi, o coardă nouă, pe cea patriotică, gravă, plină de virilitate. Până mai 'nainte îl cunoșteam ca pe poetul «Patriarhalelor», al senzațiilor fine, blânde, duioase. Iosif ne era povestașul, care ne reamintea timpurile, când «Turcul stăpânea în țară», («E mult de-atunci... e mult, nepoate...»), care ne înduioșa, când ne vorbea de «traul patriarhal» de sub «nucul falnic», când ne povestea de «bunica» lui:

«Cu părul nins, cu ochii mici
Și calzi de duioșie,
Aievea par'c'o văd aici,
Icoana firavei bunici
Din frageda-mi pruncie».

Iată-l pe «cobzarul», care «salută zdrângănind din strune». Poetul ar vrea să fie: «un biet bunic, adus din spate și pitic» și cântă:

«Să-mi mângâi barba albă
Să stau la foc, de somn să pic,
Vișând la vremea dalbă».

Ca exemplu de dragoste de natură iată începutul descrierii din «Furtuna»:

A revenit albastrul Mai!
Flori în grădină, flori pe plaiu
Și flori la pălărie.
Stau ca pe spini, stau ca pe foc,
E timpul numai bun de joc
Și bun de ștregărie».

Ar trebui să cităm întreg volumul, căci fiecare pagină din «Patriarhale» este vrednică de a fi citată, când e vorba să analizezi lirismul lui Iosif. Să nu fie român, care să nu fi cetit cel puțin volumul acesta, prețios în urma ideilor sale și a formelor minunate de versificare.

Iată pe «Domnul Profesor», care își smulge părul din cap fiindcă elevii: «nimic nu 'nvață, blăstemații!»

«Dar vezi, că cele trei surori
Imi sunt cu mult mai dragi ca frații
Cei răi și neascultători».

Ascultați sfatul, care revine mai târziu, mult mai respicat, în «Scrisoarea» adresată lui Goga:

«Da, mult mai bine ar fi fost
Să fi rămas în sat la noi!» (Adio),

sau strofa aceea dureroasă, care te urmărește cu ritmul și cu simplitatea ei vrednică de un Heine:

«De mult înstrăinatul
De-abea ce ți-a sosit,
Așterne-i, mamă, patul,
Să doarmă dus băiatul
Bolnav și obosit!» (Invins).

E multă durere potolită în «Patriarhalele» acestea, e multă resignare, dar și poftă de viață și dragoste de natură — toate văzute prin prisma unui suflet senzibil la extrem.

Iosif a învățat ușurința versificației dela Heine, marele poet liric german, din operele cărui a tipărit în acelaș an (1901): «Romanțe și cântece», de sigur cele mai reușite traduceri ro-

mânești din Heine. Cu romanticii germani are multe puncte de asemănare Iosif, așa d. e. cu Lenau și cu Hölderlin. Dela aceștia a învățat să scrie «pastelurile» sale, cari pot sta în rând cu descrierile din natură ale lui Eminescu, Coșbuc sau Alecsandri.

Pastel V.

Coboară seara pe câmpie...
Pe drum pustiu un car cu boi
Se leagănă încet, departe
Cresc nori de pulbere 'napoi.

În car, îngână cărașul
Un cântec vechiu și trist nespus,
Ca o poveste 'ntunecată
A veacurilor ce-au apus...

Și, cum se pierde 'n umbra serii,
Me 'ntreb pe gânduri adâncit:
«Va răsări cândva și steaua
Acestui neam nenorocit?»...

Sau :

Pastel VI.

Trece 'n sus, pe plau în sus,
Un voinic pe-un murg călare,
Înapoi se uită dus
Peste mândrele hotare...

Dus el cață spre Ardeal
Unde-o turlă 'n fund străluce,
Murgul urcă greu la deal,
Pe voinic de-abea-l mai duce...

Neguri de brădet se'ntind...
Turla 'n văi de mult e ștersă,
Dar voinicul pribegind
Tot mai ține fața 'ntoarsă.

O analiză a poeziilor lui Iosif ar recere răgaz mai mult decât un sfert de oră, cât ne stă la dispoziție. La urma-umelor nici nu trebuie să analizezi atâta o poezie lirică, cetind *criticii* despre ea — ci *poezia* însăși să acționeze asupra ta, prinzându-te în vraja ei. Poezia lui Iosif are darul acesta minunat de a te subjuga.

O întorsătură de frază, un cuvântel și lucrul cel mai banal este schimbat cu desăvârșire, căpătând un colorit original, pecetia

individualității poetului. Intocmai ca la Heine. Poeziile lirice ale lui Iosif sunt niște flori frumoase, al căror polen s'ar nimicii dacă ne-am apropia de ele cu mâni murdare: Pentru ca să citești poeziile lui trebuie ca să iai cartea în mână cu gând curat, cu evlavie, și răsplata sufletească este minunată.

În «Predoslovia» lui *Brătescu-Volnești* e descrisă o lectură în familie, cu întreg farmecul ei. Așa să ne închipuim cetite și poeziile lui Iosif. Să nu fie cu supărare, dar lectura într'o sală mai mare a poeziilor lirice atât de intime, ca cele din «cântece», despre cari va veni vorba, ni se pare că este o mică *profanare* a poeziilor, fiindcă sentimentele din ele pretind confidență, adăstare la câte un șir și *respect*, mult respect față de sinceritatea, aproape bolnăvicioasă, a poetului.

Pe lângă poeziile lirice a mai scris Iosif *balade* remarcabile și un «*poem istoric*», merit să preaslăvească memoria lui Ștefan cel mare. «Poemul» a apărut în 1905, fiind comandat de mai înainte de ministrul de culte de pe atunci *Spiru Haret*. «*Din zile mari*» este titlul poemului și poemul este împărțit în 11 capitole. S'au scris multe, la timpul său, pentru și contra acestui poem. Înainte de toate: *nu se poate scrie la comandă un poem istoric*. Iosif a călătorit la fața locului, prețutindeni pe unde a trăit Ștefan, și a căutat să se inspire, dând poemului forma romanței spaniole, formă împrumutată dela «Cid»-ul în prelucrarea lui *Herder*. «*Din zile mari*» nu este opera unui geniu *dramatic*, ci a unui poet liric, a poetului liric, care era pe atunci Iosif. De ar fi scris poemul în epoca ultimă a vieții sale e sigur că Iosif ar fi avut o vigoare mai mare — potrivită pentru evocarea gloriei trecutului nostru național sub Ștefan cel mare.

În epoca ultimă a vieții sale și-a instrinat Iosif lira și a lovit cu degetele în ea cu mult mai multă energie. Dacă s'au găsit accente de acestea virile și în «*Patriarhale*», (d. e. cătră tinerii poeți) acum aflăm accente, cari ne arată pe Iosif într'o altă frază de desvoltare, era să ajungă un Theodor Körner al nostru, un Körner, mult mai talentat, unul, care ne dă îndemnuri la lupta pentru lege, pentru neam, pentru glie. Poeziile ultime ca aceea, care se începe astfel:

«Auzi-mă Tu, Dumnezeu,
Acesta este gândul meu»...

și altele au trecut în bunul nostru comun, de îndată ce au apărut.

Ce ar mai fi putut scrie poetul în direcția aceasta dacă nu ni
l-ar fi răpit moartea!

Ultimul volum de versuri, «*Cântecule*» (1912), ne-au adus
poezii lirice de o frumusețe a formei, de o melodiositate și de
o gingășie a simțirii cum *rar găsim*, chiar și la poezii lirici cei
mai binecuvântați de Dumnezeu. E o confesie dureroasă acest
volum dedicat «Nataliei», fostei sale neveste, Natalia Negru, o
spovedanie, care ne desvălește spasmurile unei inimi de poet
sensibile la extrem. O iubire nenorocită. Mâni întinse după
fericire. Chemări din umbră. Câte odată accente de *sclav* al
iubirii. Cântece, cari te fură cu ritmul lor, cari te îmbată, ca
mește narcotice.

Servească spre ilustrare următoarele exemple:

Te duci.

Te duci și cum zâmbești nepăsătoare
M'abat din cale și mă simt murind...
Pierdut spre tine brațele-mi întind,
Ca 'n urma unei viziuni fugare,
Dar nu mai pot în ele să te prind.

Te duci, — și ca o umbră rătăcită
Te voi dori în zilele pustii,
Te voiu striga în nopțile târzii, —
Și 'n veci voi plânge vârsta fericită
Când nu știam, ce 'nseamnă a iubi!

O, dulce fericire risipită,
De ce-ai venit și pentru ce-a fost scris
Să-mi schimbi tu viața 'n iad și 'n paradis?
Te duci și simt pe fiecă clipită
Că pierd în tine cel din urmă vis...

O, vremea...

O, vremea câte zile negre-a tors
De când te-ai dus și nu te-ai mai întors;
De când te-ai dus și singur m'ai lăsat,
O, câte nopți n'am plâns și n'am visat!

De câte ori și azi tresar din vis,
De par'că ușa lin s'ar fi deschis
Și albă par'că-mi înflorești în prag,
Și dulce sună râsul tău cel drag.

De câte ori recad desamăgit
De par'căi fost aevea și-ai fugit,
Aud aproape pașii tăi ușori,
Apoi departe... O, de câteori.

De câteori ascult uimit și-aștept
Să te re'ntorci, să mi te-arunci la piept,
In brațe să te prind, să nu mai pleci,
Deși știi, vai, că te-am pierdut pe veci!

Cântec de leagăn.

Hai, odor, hai, păsărică,
Dormi, o, dormi fără de frică,
Să te-alinte
Moș cuminte
Și să-ți cânte 'n cetinel:
'Mugur, mugur, mugurel...>

Ingeri vin tiptil și-alene
Să te mângăie pe gene
Și mi-ți leagă 'n
Dulce leagăn
Fraged trupușor de crin,
Ca s'adormi ușor și lin...

Ce tresari?... Nu-i nime, nime...
Liniște și 'ntunecime,
Doar zefirul
Musafirul
Cel șăgahnic și pribeag
A trecut pe lângă prag...

Și-a trimis o găză mică
Să-ți aduc-o scrisorică
Și să-ți spună
Noapte bună,
Că și el, sătul de drum,
Merge să se culce-acum.

Dacă e vorba să ne dăm seama cu ce ne-a îmbogățit Iosif literatura în urma volumelor sale de versuri, va trebui să recunoaștem că a fost un urmaș demn al poezilor noștri mari: Eminescu și Alecsandri. Limba a cultivat-o cu o îndemănare mare, șlefuiuindu-o mereu. Într'o epocă, în care era primejdia ca firul roșu al tradiției bunului simț să se piardă, a contribuit cu Coșbuc și Vlahuță, ca poezia românească să-și aibă repre-

zentași vrednici. Mai visător la început decât Coșbuc, mai eteric decât dânsul, a găsit de multe ori nota caldă, sinceră, care îți merge la inimă.

Alci trebuiesc amintite și poeziile umoristice, scrise în colaborare cu fostul său prețin, *D. Anghel*, sub pseudonimul «A. Mirea» și adunate în două volume («*Caleidoscopul lui Mirea*») — poezii umoristice, ocazionale, cu jocuri de cuvinte, cu scăpări de spirit norocoase, la cari își are — de sigur — rolul cel mai mare Anghel, când e vorba de jongleria de rime și de idei. Cu Anghel împreună a și tradus Iosif vreo-câteva opere de seamă.

Traducerile lui Iosif sunt foarte numeroase. Afară de Coșbuc, Murnu, Ion Gorun, Vlahuță, Cerna și Goga, cu greu s'ar putea înșira alți traducători din ziua de astăzi, cari să se poată asemana cu Iosif în privința talentului de a tălmăci o operă streină în limba noastră. — Italianul zice: *traduttore—traditore*, adecă traducătorul e un trădător. Câți nu sunt, într'adevăr, trădătorii operei traduse? A traduce *bine*, corect, nu însemnează numai a reda înțelesul cuvintelor, ci traducătorul are să prindă *atmosfera*, care planează împrejur piesei traduse, acel «nu-știuce», acea aromă, care, dacă dispăre nu mai ești îndreptățit să susții că ai dat o traducere, ce poate sta alături de original. Cât de greu de tradus sunt poeziile lirice ale lui Heine, ale lui Verlaine sau operele dramatice ale lui *Richard Wagner!* Șt. O. Iosif a îndăznit să se apropie de autorii aceștia și *felul* cum i-a tradus a satisfăcut așteptările celor mai pretențioși critici.

Iată trei exemple de traduceri reușite:

Din Heine.

În Maiu, când mugurii 'ncolțesc
Și râde toată firea
A răsărit și-a înflorit
În inimă-mi iubirea.

În Maiu, când tot văzduhu-i plin
De vers de păsărele,
Mi-am pus în versuri jalea mea
Și dorurile mele!

Vocea muntelui. (Heine)

Pe văi un călăreș pribeag
Coboară abătut.

«Logodnica m'așteaptă 'n prag

Ori m'a uitat de mult?»

Un glas din văi s'a smult:

«Uitat de mult!»

Și călărețul, coborând,

Oftează cu amar:

«Vai, iată-mă-s așa curând

Uitat, șters dintre vii?»

Plâng văile pustii:

«Șters dintre vii!»

Și-l prind fiorii morții reci

Pe tristul călăreț.

«Mai bine-atunci să dorm pe veci

Intr'un mormânt tăcut!»

Trist văile-au gemut:

«Mormânt tăcut».

Din Verlaine.

În parcul vechiu de zile pustiu și înghețat

Doi inși cu pași de umbră ușor s'au strecurat.

Li-s ochii stinși sub gene și buzele uscate

Și slabele lor vorbe, abia de-s îngânate.

În parcul vechiu de zile, pustiu și înghețat

Două năluci trecutul din somn l-au deșteptat.

— Mai ți-amintești tu astăzi de-acele ceasuri sfinte?

— De ce mai vrei tu oare ca să-mi aduc aminte?

— Când îmi auzi de nume, tot mai tresari și-acu?

Îți mai apar în visuri, ca altădată? — Nu.

— Ah, zilele frumoase, nespuse de fermecate

Când ale noastre buze se 'mpreunau! — Se poate...

— Ce-albastru era cerul și mare viitorul!

— Dar, frânt, spre cerul negru s'a dus, luându-și sborul.

Așa printre ovăsuri ce le 'ncurcase vântul

Mergeau, și numai noaptea le-a auzit cuvântul.

Volumul din *Heine* l-am amintit; aici e locul să se spună, că Iosif a tradus un volum de poezii din *Petöft*, apoi «*Apostolul*» aceluiaș poet. Înti'un volum intitulat «*Tălmăcir*» și-a adunat Iosif traducerea din Carmen Sylva, Schiller, Goethe, Bürger, Lenau, Uhland, Hölderlin, Keller, Falke, Schelley, Carducci și alții. În

colaborare cu poetul Anghel a tradus un volum de versuri din *Verlaine*, poetul francez, care — după cum se știe — este cât se poate de greu de tradus. Din autorul german *Gottfried Keller* a tradus «Cele șapte legende».

Dar Iosif nu s'a mărginit să scrie și să traducă numai poezii. *Mișcările teatrale* i-a dat poetul multă atenție. În 1907 a tipărit drama sa istorică în versuri: «*Zorile*», care se petrece la noi, în anii de răsmeriță 1848—9. În același an a scos «*Legenda funtgelor*», un poem dramatic în trei acte, scris sub evidentă influință a poeziei nordice. Poemul istoric: «*Carmen saeculare*» se joacă cu succes la festivități culturale, având versuri sonore și părți retorice, patriotice, de forță. «*Cometa*», o comedie în trei acte, în versuri, e plină de o vervă schinteietoare. (Ultimele două opere dramatice sunt scrise în colaborare cu Anghel.) Din *Richard Wagner* a tradus Iosif pe «*Tamhäuser*», «*Lohengrin*» și «*Olandezul sburător*». Din *Halm* pe «*Camoens*», o dramă într'un act. Din clasicul francez *Cornelle* pe vestitul «*Cid*». Din *Fulda*: «*Talsmanul*». Din *Shakespeare*: «*Visul unei nopți de vară*», «*Romeo și Julieta*» și «*Hamlet*». Din *Goethe*: «*Dragoste cu toane*». Din *Banville* dureroasa «*Gringotre*», (în colaborare cu D. Anghel). Una din cele mai reușite traduceri ale noastre este, de sigur, traducerea lui «*Wilhelm Tell*» din *Schiller*, o lucrare, care n'ar trebui să lipsească din nici o casă românească. «*Societatea*» noastră «teatrală» a premiat-o.

După cum vedem Iosif urmăria un *plan* bine definit cu traduceri ale acestora din literaturile dramatice streine. Voia să traducă, rând pe rând, capod'operile dramatice, ca să ajungem cu o zi mai curând în stăpânirea unui repertoriu *vrednic* de o scenă națională. După cum au tradus frații Schlegel în limba germană operele nemuritoare ale lui Shakespeare, încetățenindu-le în literatura lor, tot astfel a militat Iosif cu operele de seamă ale scriitorilor amintiți, în literatura românească și dacă n'a tradus mai mult, dacă n'a tradus și pe «*Faust*» în românește, cum se bătea cu gândul, este de vină numai soarta nemiloasă, care i-a smuls condeiul din mână.

În timpul din urmă, mai cu seamă, când a simțit că i se apropie sfârșitul, a fost cuprins Iosif de un elan de poftă de a muncă. Dorea să dea cât mai mult și cât mai repede operele

visate, neamului său, ca să nu ducă în mormânt nestematele de gândire și de simțire, cari li zăceau în piept și în creier.

A fost silit să se stingă când putea să mai creadă, de aici înainte, opere trainice. Moartea lui a fost o lovitură grea dată literaturii românești. Dacă n'ar fi fost marea și spontană manifestație pentru războiul în România, pe timpul când a murit Iosif, ar fi fost împărțită moartea poetului de întreagă suflarea românească cu o durere mult mai vădită. Durerea s'a risipit în mare parte, înotând în marea de bucurie națională, datorința noastră însă este de a da vecinic ascultare glasului poetului nostru, care nu va muri câtă vreme va dăinui literatura română.

În «Divina comedie» a lui Dante se află nu pasagiu celebru în care descrie Dante nașterea iubirii în inimele Francescei da Rimini și a cumnatului ei. O *carte* contribuie ca iubirea aceasta, care ardea în spuză, să izbucnească cu vâlvătaie — o carte foarte cetită în evul mediu, un roman cavaleresc. Francesca și cumnatul ei citesc din întâmplare romanul «Lancelot», și scenele sunt atât de plastic redată, sentimentele atât de fin analizate, încât — sub puterea de vrajă a cărții — se apropie și Francesca de iubitul ei și-i dă prima sărutare.

Și cartea lui Iosif are o putere mistică. Și cartea lui Iosif te silește să-ți ascuți bătăile inimei, să colinzi crânguri pline de verdeață, să râzi, să chihotești, să suspini, să plângi, să blastemi, să te ridici sufletește.

De aceea să cetim și recetim opera lui Iosif, aducând astfel poetului mort tributul recunoștinței și atunci nu vom avea să ne tânguim, ca Francesca da Rimini, în «Infern», din cauza lecturii nepermise, ci vom avea să binecuvântăm clipa, când am luat în mână o carte scrisă de Șt. O. Iosif...

Horia Petra-Petrescu.

«*Să formăm elite*, da, de sigur, demagog acela care nu recunoaște această necesitate. Nici un alt regim nu are trebuință mai mare decât democrația de o selecție. Dar, chiar dacă Revoluția a vrut să șteargă elita nașterii, să nu lăsăm să se creeze o elită a hazardului. Când ar fi să aleg, aș preferi pe cea dintâi... Să ne străduim, să lucrăm ca să fondăm elita meritului, *aristocrația cunoștinții*». *Heriot*, disc. la congr. «Ligii învățământului», Mai, 1926.

Noțiunea, utilitatea și studiul istoriei artelor.¹

Istoria artelor face parte din grupul științelor istorice, ea nu este o știință auxiliară, ci independentă în grupul istoric. Definițiunea ei: *Istoria artelor este știința, care se ocupă cu cercetarea și expunerea tuturor faptelor, cari arată esența și dezvoltarea voinței artistice și a personalității artistice în raport causal.* Știința aceasta a făcut o lungă evoluție, începând cu antichitatea până a ajuns la principiul genetic, fixat de Iohann Winkelmann, la 1764, în cartea sa: *Geschichte der Kunst des Altertums*. Prima fază a istoriei artelor a fost aceea de referat asupra operelor ori artiștilor, de ex. la Plinius; a doua, cea pragmatică, când ea nu exista pentru sine, ci pentru a servi scopuri practice pentru prezent, de ex. Vasari. Principiul genetic are la bază dezvoltarea și convingerea, că dezvoltarea, deci schimbarea artei, este continuă și neîntreruptă. Domeniul ei, ca și al istoriei, se extinde asupra tuturor timpurilor și tuturor popoarelor. Inflorirea istoriei artelor, ca știință, cade în jumătatea a doua a secolului XIX-lea, mai ales în ultimele decenii și în secolul nostru, în toate țările culte europene, însă îndeosebi în Germania, Franța, Austria și Italia. În aceste patru țări s'a elaborat metoda științei noastre.

Bibliografia internațională, publicată dela 1902—1918, face 15 volume, numai cu titluri de scrieri despre artă. Metoda după care se va preda materia la cursuri este condiționată de cuvintele principale ale definiției: 1, *esența* și 2, *dezvoltarea*, precum și personalitatea cu toate calitățile ei; se vor ține la cursuri în cari se vor analiza câte-o capod'operă, în altele se va expune numai dezvoltarea voinței artistice. Metoda de analiză a operelor de artă, care se aplică la Universitatea din Cluj, poate fi astfel schițată:

A. Aprecierea artistică a operelor de artă plastică.

I. *Materiulul și tehnica.*

II. *Subiectul* (iconografia, acțiunea, povestea în arhitectură: scopul practic.)

¹ Fragment din lecția de deschidere a cursurilor de istoria artelor plastice, ținută elevilor școlii de arte frumoase din Cluj.

III. *Figura* (raportul între opera de artă și natură, în arhitectură și stilul operei.)

IV. *Forma* : 1. spațiul, 2. masa și linia, 3. lumina și umbra, 4. culoarea.

V. *Conținutul* : 1. Conținutul sufletesc, 2. personalitatea.

B. Aprecierea istorică a operelor de artă plastică.

I. *Măsurarea, fotografierea, descrierea, indicarea locului și a modului de păstrare.*

II. *Stabilirea timpului și locului executării și a artistului executor. Stabilirea autenticității.*

III. *Cercetarea datelor privitoare la artist și la celelalte opere ale sale.*

IV. *Evoluția operelor* 1. lucrările pregătitoare, 2. cronologia (ordinea) executării, 3. istoricul ei.

V. *Mediul* : 1. factorii fizici : rassa, pământul, clima, 2. factorii psihici : mediul artistic, cultural, politic, comandatorul, publicul, destinația operei, 3. raportul între mediu și personalitate.

VI. *Rolul operei în dezvoltarea artistică* : 1. Rolul operei în dezvoltarea artistului executor. 2. Rolul operei în dezvoltarea generală artistică : A) Efectul și urmările lucrării, a) la scriitorii contemporani și posteriori, b) la artiști (școala, direcția creată, influențele provocate, copiile, reproducerile). B) Noul adus în dezvoltare și rolul operei în istoria artelor.

Aplicarea riguroasă a acestei metode ne dă puțința de a cunoaște o operă de artă din toate punctele de vedere și ne scutește de a deveni unilaterali, ori pur subiectivi. Opera de artă din punct de vedere al istoriei artelor nu va fi apreciată astfel : îmi place ori nu îmi place. Fiecare operă de artă conține calități, valori artistice și istorice, cari trebuiesc examinate și expuse, indiferent dacă din punct de vedere personal, subiectiv, ne place ori displace.

Deși istoricul de artă contemporan s'a emancipat de pragmatism, dorind numai a-și satisface setea de a ști, de a cunoaște, de a înțelege, trebuie să constatăm că studiului istoriei artelor sunt coerente și foloase practice. Astfel de multeori s'a accentuat valoarea educativă a istoriei artelor. Dacă Fichte a văzut scopul principal al educației în formarea omului întreg, iar

Goethe în formarea unitară a naturii omeniești, nici o știință nu poate îndeplini mai mult acest scop decât arta și știința artelor. Azi s'a mai ajuns la convingerea, că istoria artelor este necesară pentru cultura generală. Ea înobilează omul, îi dezvoltă gustul. Grecii credeau că contemplarea operelor de artă numai fapte nobile și frumoase poate sugera. Prin ridicarea gustului consumătorilor și producătorilor de artă se ridică artele și industria. Prin învățământul istoriei artelor se mai profită și în alte chipuri: se câștigă viitori conservatori de monumente istorice, funcționarii de muzeu cu educație de specialitate, precum și personalul didactic viitor pentru a promova educația estetică. Istoria artelor mai aduce și un serviciu național: de a cunoaște monumentele noastre de artă, comorile naționale, patria noastră și de a le respecta cum trebuie. Artiștii și viitorii artiști, de asemenea, profită în mod considerabil prin acest studiu, care le îmbogățește cunoștințele de specialitate, le dezvoltă gustul și priceperea artei, le servește ca izvor de inspirație, le dă sfaturi și soluții în probleme grele, prin cele mai de seamă creațiuni artistice de până acum.

Studiul istoriei artelor presupune un simț înăscut pentru artă și știință, care urmează a fi dezvoltat și îmbogățit prin cunoștințe. Idealul învățământului ar fi studiarea operelor mobile în muzee și a acelor imobile (edificii), la locul unde se găsesc. Realizarea unui astfel de învățământ nu este posibilă, deoarece monumentele sunt resfirate în toată lumea, cercetarea lor la fața locului reclamă timp și cheltueli, de cari școlile superioare nu dispun, nici la noi, nici în străinătate. Ca să nu pierdem contactul cu operele de artă vom examina ceea ce se găsește în Muzeul naț. al Transilv. din Cluj și vom vizita monumentele din Cluj, iar dacă ni se va da putința din partea Ministerului vom vizita și ceea ce se găsește în alte localități din țară, eventual chiar din străinătate. Ele urmează să fie vizitate de studenți după posibilitate, în vacanță ori după terminarea studiilor. Istoria artelor vom studia-o între împrejurările date mai ales la cursuri, cari toate se vor ține cu proiecțiuni (fotografii proiectate). Acestea vor fi baza studiului. Cele auzite la cursuri se vor înprospăta de studenți din manuale, prin fixarea în memorie a datelor, caracterizărilor, a dezvoltării artistice și a operelor proiectate la curs, prin consultarea de monografii, studii

și critice, prin ascultarea părerilor oamenilor pricepuți, din oraș și țară.

La Cluj se poate astăzi incomparabil mai bine studia istoria artei decât sub stăpânirea trecută. Astfel se țin cursuri de soiul acesta la Universitate, la Școala de belearte, ceea ce în trecut nu s'a făcut. În 1920 s'a fondat Seminarul de istoria artelor dela Universitate, azi cel mai mare din țară: cu bibliotecă de specialitate, col. de fotografii, reproduceri și diapozitive, rivalizând cu multe din institutele similare apusene. Ca opere de artă veche oferă Clujul, monumente gotice, de ale Renașterii, baroc și din sec. XIX; arta veche se mai poate studia în Muzeul naț. al Transilvaniei; arta țărănească în Muzeul etnografic (nou fondat) și în Muzeul Carpaților. Numărul anticarilor a crescut în anii din urmă. Manualele, cari se găsesc în Cluj și sunt recomandabile studenților sunt: Michel, Faure, Reinach, (franceze) Lübke-Semrau, Springer, Kuhn, Wickenhagen, etc. (germane); colecții de reproduceri: Dehio-Winter, Klassischer Skulpturenschatz, Spemanns Muzeum, Die Galerien Europas, Meister der Farbe, etc. Consultarea acestora este indispensabilă pentru studenții istoriei artelor plastice.

Dr. Coriolan Petranu,
profesor de istoria artelor plastice la
Universitatea și Școala de arte frum. din Cluj.

Cronică.

Contribuții benevole pentru stat. O idee, care a prins rădăcină în Italia, sub Mussolini, apoi în Franța, și care — n'ar strica de loc — să câștige cât mai mulți aderenți și între noi.

Ce se întâmplă în Franța? Ca cele mai multe state europene, se sbate și Franța, ca un gladiator, peste care s'a aruncat rociul, în arenele romane, într'o criză financiară pronunțată. S'a născut ideea: fii și fiicele Franței trebuie să sară în ajutorul finanțelor sdruncinate — este doar viitorul țării în joc! Cu critica stearpă, cu rânjetul malițios, cu acuze reciproce, nu se

ajunge nimic, decât doar că se spoște haosul!

Și a venit parlamentul francez și a adus o lege financiară, prin care autorizează pe ministrul de finanțe, să primească «contribuțiuni voluntare» dela toți, cari au dorința de a veni într'ajutor patriei. Au început să se îndemne oamenii și listele au sporit într'atâta, încât a fost nevoie de instituirea unui «comitet național», care să strângă toate ofrandele și să le dea mai departe.

În fruntea comitetului a fost ales ca președinte mareșalul Joffre, iar în

«comitet — mirați-vă! — înalte personalități franceze, din toate taberele, din toate partidele, fiindcă... da, fiindcă pe toți îi privește asanarea finanțelor statului comun.

Întâia șed. s'a ținut în 19 Aprilie. Ministrul de finanțe, dl Raoul Péret, a mulțumit în numele guvernului, tuturora și a anunțat înființarea grabnică a unei case de amortizare, care va centraliza sumele subscrise.

În Martie 1926 au ars tinerele domnișoare ale «Asociațiunii fostelor eleve ale școlii de industrie și comerț» din Bordeaux 200 de bonuri de câte 100 de franci, ale «Apărării naționale», luate de cassa lor. Arderea aceasta au considerat-o drept un gest simbolic, nimicirea unui bun spre binele complexului, a stării financiare naționale.

Liceenii și liceanele din Casablanca au fost urmași repede și de cei 75 de institutori și institutoare ale orașului lansând o colecție patriotică și adunând în scurtă vreme 36,000 de franci pentru statul francez în strâmtoare.

În 30 Dec. 1925 au oferit 750 locuitori din Courtomer 100,000 franci pentru o cassă de amortizare. În 7 Ian. 1926 a donat cassa de păstare din Sens 25,000 de franci, excedentul ei, statului și a invitat toate casele de păstrare din Franța să-i imite gestul. În 10 Ian. au donat 95 locuitori din Champhaut, în 24 de ore, mai mult de 19,000 de franci, va să zică mai bine de 200 franci pe locuitor; în 12 Ian. «Societatea agricultorilor din Nord» a cerut ca toți cultivații să ofere câștigurile avute, benevol, statului. Din 15—17 Ian. a reunit un comitet, în Marsilia, un milion și jum. ca să cumpere și să distrugă bonuri de ale Apărării naționale și a făcut apel la toate comitetele similare să

facă la fel. În 15 Ian. «Liga foștilor combatanți din Colmar» a deschis o subscripție publică de 300,000 fr., cu destinația: cumpărarea și arderea bonurilor Apărării naționale. În 16 Ian. 570 locuitori din Moy în Aisne, comună cu desăvârșire distrusă de războiu și ridicată din ruine, a oferit 50,000 de fr., pentru o cassă de amortizare. În 17 Ian., «Congresul federal al mutilanților și al foștilor combatanți din Maroc», ținut la Casablanca, a decis să pornească o campanie de propagandă în folosul francului. În 21 Ian. «Asoc. gen. a mutilaților» a deschis o subscripție publică pentru stabilizarea francului. 20,000 de francezi din California au lansat liste de subscripție în Ian. ca să adune sume însemnate spre acelaș scop.

Cum motivează tinerii și tinerele franceze din Casablanca pasul lor?

«O contribuție voluntară, nu un împrumut, nu o cauție ca aceea propusă de industriașii din Nord, ci o contribuție voluntară, care să fie un dar gratuit, trebuie singură să salveze francul.

«Contribuția aceasta va fi cu atât mai considerabilă, cu cât nu apare astfel la prima vedere. Să luăm cifrele în ajutor. Dacă, de cap de francez, s'ar vărsa, în mijlociu (părinții dând pentru copiii lor și bogații pentru cei săraci), ca să se amortizeze datoria, foarte modesta sumă de 20 fr. pe lună, vărsământul anual a 40 milioane de francezi (fără ca să socotim coloniile) ar atinge suma de 9 miliarde 600 milioane. Operație foarte simplă, dar sugestivă. Suntem departe de cele 2 miliarde și jumătate, prevăzute de precedentul ministru de finanțe. Dar Franța poate da mult mai mult. Fără ca să-și strice economiei curente, poate să dea în anul acesta 100 miliarde, echivalentul datoriei sale din

străinătate. E de ajuns să domnească elanul.

«Ceasul e favorabil ca să ceri elanul acesta.

«Exemplul Italiei, care a acoperit de trei ori, și aproape instantaneu, prima anuitate a datoriei ei față de America și revalorizându-și astfel lira, este demonstrația evidentă de ceea ce poate într'o țară voința cetățenilor ei. Mult mai bogată decât Italia, Franța își este sie-și datoare să presteze mai mult decât ea».

(«L'illustration», 27. III. 926).

Vorbe 'n vânt? Exemplele acestea să nu ne îndemne să imităm ce este bun, ce este vrednic să ridice inimele? Elanul acesta să nu se poată transplanta și în țara noastră?

Un domn, I. D. Clineanu, a adresat o scrisoare dlui director al «Universului» Stelian Popescu («Univ.», 3. V. 926), donând 20,000 de Lei la un «fond pentru salvarea leului». În scrisoare pledează pentru o «săptămână a leului românesc» și pentru o «floare verde» (simbolul speranței).

«Universul» laudă pasul și dă mai departe ideia. Fondul acesta urmează să contribuie la stabilizarea monetei noastre.

Cei 20,000 de lei sunt începutul unui mecenat.

Vivant sequentes!

«Institutul Social Român» și-a terminat o serie de conferințe, despre *capitalism*, Duminecă, în 23 Mai, a. c. Ciclul I-a încheiat președintele Inst. Soc. Rom, dl prof. univ. *Dimitrie Gasti*, cunoscut și la noi ca apreciat conferențiar. Dsa a vorbit despre «*Politica culturii*», o temă, care ne interesează de aproape. Până să cunoaștem conferința în întregime, căci se va publica, de sigur, ca și celelalte

serii de conferințe¹, ne mulțumim cu resumatele de prin ziare.

Apelul spre o intensificare a muncii culturale *constructive* e cât se poate de îndreptățit. Constatarea că în capitala țării nu există o singură bibliotecă publică întreținută de stat și că biblioteca Academiei Române, destul de bogată în volume, nu are nici un ajutor din partea statului — ustură. Deficitul de 2 milioane de lei la Academia Rom., în bugetul actual, amenință instituția, încât e primejdie ca bibl. Acad. Rom. să se închidă. Tot atât de desolant este tabloul ce ni-l prezintă dl G. privitor la Inst. Soc. Rom. «Nu are unde să-și pună cărțile, nu știe unde se va muta» și «secțiile n'au unde să se întâlnească», relatează rapoartele din ziare. Dacă Inst. Soc. Rom. nu va găsi sprijinul peșuniar trebuincios va trebui să își suspende orice activitate — astfel a terminat dl Gusti, pe care îl cunoaștem ca pe o personalitate, ce nu e ahtiată nici după onoruri sterpe, nici după sinecure bugetare.

Avem sub ochii noștri ultimul număr, dublu, al «*Arhivei pentru știința și reforma socială*», organul Inst. Soc. Rom. și constatăm că o astfel de publicație servește spre cinste publicității românești. O revistă europeană, cu orizonturi largi, cu contribuții prețioase, studii sociologice, politice, culturale, cari ar fi foarte cu cale să fie cetite și răscetite de cărturarii noștri. (Administrația revistei: București, Institutul Social Român, Calea Victoriei 102, et. III — Abonam. anual 400 lei, autorități, instituții, firme 500 lei.) În

¹ «*Noua constituție a României*», «*Doctrinile partidelor politice*», «*Politica externă a României*» se numesc cele trei prețioase volume anterioare, unde găsește cel ce vrea să adâncească problemele, material de răsândit, ca să nu discute temele ca cutare... stălp de cafeana.

urma unor *astfel* de lecturi poji să discuți mai academic probleme vitale, în urma lămuririi câștigate din paginile *acestea* își cade ceața de pe ochi și privești problemele cu seriozitatea necesară.

Atât sprijinirea revistei, din partea tuturor instituțiilor noastre (bănci, școli, fabrici, etc.) cât și salvarea Inst. Soc. Rom. se impune, nu numai atât, este o *datorie de onoare* pentru toți românii, conștii de chemarea lor.

„Casa școalelor” publică un concurs. O idee foarte fericită a avut «C. șc.» publicând acest concurs. Biblioteca «Steaua» de din 'nainte de războiu, prețioasa bibliotecă populară, la care au colaborat și Gh. Coșbuc, Dr. I. Lupaș, Alex. Lapedatu, etc., trebuia reinviată, fiindcă broșurile cărămizii cu material atât de frumos își făcuseră cale în bibliotecile și gospodăriile țărănești. Țăranul e conservator din fire și lucrărilor în acelaș format, cu aceeaș copertă, le dă găzduire, dacă s'a obicinuit cu ele. (Avem experiență cu călindarele, cu foile populare, cu biblioteca «Astrei»)

Cele trei lucrări ce se vor premia au teme de cea mai arzătoare actualitate: o recapitulare a războiului deabea trecut (și, vai, atât de ușor uită popoarele, ce s'a întâmplat, chiar și în timpul recent!), descrierea unei gospodării model, dela țară și o trecere în revistă, sumară, a contribuției poporului românesc la cultura, la progresul general al omenirii.

Să sperăm că acest concurs va corespunde așteptărilor puse'n el și că va aduce idei sănătoase în massele poporului. Publicăm și noi condițiile, indemnând la colaborare.

«Casa Școalelor, în dorința de a continua publicațiile Societății «Steaua», care a donat întregul său avut acestei

Instituțiunii, publică un concurs pentru alcătuirea a 3 (trei) lucrări în formatul cărților Soc. «Steaua» cuprinzând 80–100 pagini de tipar. cu următoarele subiecte:

1. Istoria războiului pentru întregirea neamului, care va cuprinde o serie de episoade eroice din războiu, păstrându-se ordinea cronologică.

2. Cât pământ trebuie unui gospodar pentru traiul familiei, în care se vor da sfaturi despre cultura sistematică a unui pământ agricol și despre o bună folosire a tuturor mijloacelor de cultură rațională și practică pentru obținerea maximului de beneficiu necesar traiului unui sătean gospodar.

3. Partea de contribuție a poporului român la progresul general al omenirii prin scriitorii, artiștii și bărbaiii săi de știință, prin oamenii politici, luptători și de cultură pe cari i-a dat altor neamuri și prin sprijinirea aspirațiunilor naționale ale vecinilor săi.

Acestea sunt subiectele, iar concurenții vor găsi singuri titlurile potrivite cărților. Cărțile se vor adresa poporului și vor trebui prin urmare să fie scrise în stilul popular și cu expresiuni potrivite și înțelese de popor.

Pentru fiecare lucrare se institue trei premii: I-ul de 6000 lei, iar al II-lea și al treilea de câte 1500 lei.

Manuscrisele pentru cele dintâi două lucrări se vor depune sub «Motto» la Casa Școalelor până la 1 Noembrie 1926, iar cele pentru lucrarea a treia se vor depune până la 1 Februarie 1927.»

„Extensiunea universitară” de Virgil I. Bărbat, prof. univ. și Florian Ștefănescu-Goangă, prof. univ. Tip. tipogr. «Infrățirea», Cluj, Exten-

siunea universitară, Cluj, Str. Regală 11. 100 pag. Lei 35.

O prea interesantă dare de seamă despre această entuziastă și viguroasă instituție clujană, pornită cu avânt tineresc și dând dovezi evidente de o maturitate virilă.

Dela început societatea aceasta, condusă cu atâta pricepere de președintele ei activ, dl prof. univ. Virgil I. Bărbat și de secretarul ei general, dl prof. Florian Ștefănescu-Goangă, s'a apropiat de «Astra» noastră și a fost primită cu cea mai mare dragoste. Conferențiarilor «Ext. univ.» s'au învoit să «trateze o serie de chestiuni referitoare la actualități științifice, sociale și culturale, în strânsă legătură cu viața poporului român, iar «Astra» prin organizațiile sale regionale — să «asigure o sală de conferențe și un contact viu cu intelectualitatea locală». (prop. din 29 Oct. 1924) «Astra» noastră a câștigat experiențele cele mai bune pe urma acestei idealiste oferte, încât a putut constata cu vie satisfacție că «Ext. univ.» a «arătat față de soc. atâta condescendență» și «ne-a dat mână de ajutor cu atâta idealism, pregătind terenul spre o colaborare strânsă» — încât s'a simțit îndemnată să-i aducă mulțumitele cele mai vii și să-și exprime dorința ca «cordialitatea aceasta să se mențină».

Darea de seamă de față e chemată să ne întărească în convingerea că societățile sunt chemate și de aici înainte să lucreze braț la braț, spre binele orașelor noastre, cari așteaptă lozinci sănătoase.

Constituirea societății «Ext. univ.» s'a întâmplat în ziua de 10 Oct. 1924. Ideia s'a născut mai întâi la dnii Bărbat, Bogrea, Botez, Dragomir Silv., Lapedatu Al., Ștefănescu-Goangă, (cităm numele după alfabet), într'o emulație vrednică de reamărcat. Toți acești

domni profesori universitari au convocat mai apoi pe camarazii lor dela universitate — când dl Al. Lapedatu, ca ministru, le-a pus în vedere sprijinul pecuniar al întreprinderii — și astfel au declarat că vor străbate orașele și orașelele noastre următorii dni prof. univ. clujeni: V. I. Bărbat, I. Paul (astăzi †), D. Călugăreanu, G. Bogdan-Duică, Victor Stanciu, P. Grimm, G. Vâlsan, I. Lupaș, Vl. Ghidionescu, Th. Capitan, Cor. Petran, M. Botez, N. Drăgan, Silv. Dragomir, St. Bezdechi, Titu Vasiliu, O. Ghibu, Em. Panaitescu, Camil Negrea, Maior, Ștefănescu-Goangă, Predescu Rion, Al. Borza, Pamfil, V. Bogrea, G. Giuglea, D. B. Ionescu, D. B. Ionescu, Sextil Pușcariu, Moldovan, N. Giulea. Aiudul, Alba-Iulia, Aradul, Beiușul, Bistrița, Brașovul, Careii-Mari, Clujul, Dejul, Deva, Dicio-Sân-Mărtinul, Făgărașul, Gherla, Huedinul, Lugojul, Năsăudul, Oradea-Mare, Petroșeni, Satu-mare, Sibiuul, Târgu-Murășul, Timișoara, Turda, Zălaul sunt mărturie despre succesele acestor iubiți trimiși ai culturii adevărate, despre ideile frumoase semămate cu dărnicie și în cunoștință de cauză. Profesorii clujeni s'au ținut de promisiunea solemnă de a porni o «campanie de propagandă culturală prin conferențe și publicații de popularizare, o companie în stil mare, sistematică, organizată, urmărită stăruitor, an de an».

Laudă lor! «Astra» se simte fericită că i-a fost dat să contribuie prin despărțămintele ei la succesul frumos reputat.

În fruntea acestei dări de seamă găsește cititorul instructivei broșuri — pe care o recomandăm spre cumpărare în despărțămintele noastre — o lucrare mai lungă, a președ. Ext. univ., a dlui *Virgil I. Bărbat*, despre «Extensiunea univ. Universitatea mo-

dernă, în genere și ideea de serviciu». Dl Bărbat a avut fericirea să studieze la fața locului, în America de Nord, organizația universităților populare și a celorlalte instituții similare, cari lucrează paralel cu adevăratele universități. Ne relatează despre mișcarea extra-școlară și extra-universitară din Anglia, Germania și — în special, pe îndelete — din America. Discută temele alese, țintele ce și le pune Extens. univ. streină («nu ambiționează să facă savanți sau pseudo-savanți. Ea nu ambiționează decât să ajute pe fiecare om să devină în adevărat «om modern», adică un om, care să înțeleagă tot mai bine realitatea din jurul lui, locul lui în ea, felul și necesitatea idealurilor în această realitate, precum și drumul cel mai potrivit pentru înfăptuirea acestor idealuri.»)

Foarte utile și juste povește și constatări, cari trebuiesc aprofundate și la noi și cari dau dovadă că conducătorii Ext. univ. clujene își pricep misiunea și au orizonturile trebuincioase.

În românește nu găsim multe studii similare ca acela al dlui Bărbat. Celor ce citesc în l. germană le atragem atenția asupra celor două volume prețioase ale dlui *Ernst Schultze*: «Volksbildung und Volkwohlfahrt in England» (cultura poporală și bunăstarea poporală în Anglia) — München și Berlin 1912 — cari sunt o referadă conștiențioasă și vioaie a numitului conducător de propagandă culturală, trimis, înainte de războiu, din partea statului, să studieze referințele sociale din Anglia.

Cel ce vrea să privească problemele din perspectiva corectă, a pedagogului versat, va trebui să citească lucrarea dlui Bărbat și și cele două volume ale lui Schultze, fiindcă sunt izvoare prețioase de informații, arătându-ne idealiiști americani, britani,

francezi, etc. cum au pornit și cum duc campania împotriva întunecului.

În loc de sporovăieli interminabile de cafenea, în loc de activități în turnuri de fildeș — cu un odi profanum vulgus et arceo — mai bine, de zeci de ori mai bine, această activitate a Ext. univ., cu lozinca «Gutta cavat lapidem», spre binele comun.

Nu este altă cărare, să ieșim la lumină...

Texte pentru conferințe cu proiecțiuni luminoase tipărește «Casa Școalelor» (Muzeul pedagogic) și ne grăbim să recomandăm tuturor, cărora le zace la inimă înaintarea poporului nostru aceste broșuri, cari ne pot aduce mult bine. Avem înaintea noastră următoarele lucrări: No. 1 Istoria Românilor, I Viața și cultura dacilor (din timpurile preistorice până la cucerirea romană) (12 lei); No. 2 II Luptele dacilor cu romanii, în vremea regelui Decebal și a împăratului Traian (15 lei); amândouă broșurile scrise de dl director al Arhivelor Statului Constantin Moisil; No. 3 O călătorie la Spitzberg de Ștefan C. Ioan (10 lei); No. 4 Vasile Alecsandri, ca poet al patriei, de Gh. Adamescu (7 lei); No. 6 Opera lui Pasteur, de H. Coupin, trad. de Nic. Meta (8 lei); No. 7 O excursiune din România la Roma, trad. de A. Ivanovici (10 lei); No. 8 Cele mai mari construcțiuni executate de mâna omenească în decursul veacurilor. a) conf. I: Piramida lui Cheop și Zidul Chinei; No. 9 b) conf. II Canalul dela Panama. Amândouă de ingin. Nicolae Petrescu (câte 8 lei fiecare conf.). No. 12 Fenomene vulcanice, pe baza textului francez a lui H. Coupin, trad. și completat de I. Moisil (5 lei); No. 13 Animale dispărute, de H. Coupin, trad. de A. și H. Grozescu (5 lei); No. 14 Pasările fo-

lositoare, de H. Coupin, trad. dş. G. Ciurcu (7 lei); No. 15. Obiceiurile peştilor, de H. Coupin, trad. de Alice şi H. Grozescu (6 lei); No. 16 Sbor, inot şi târâre, de H. Coupin, trad. de Al. Codarcea (5 lei); No. 17 Ceramica, de G. Tallent, trad. şi complectat de I. Moisil (5 lei); Nr. 18 Industria ferului, de G. Tallent, trad. de Nic. Meta (5 lei); No. 19 Industria hârtiei, de G. Tallent, trad. de Nic. Meta (5 lei); No. 20 Despre iluminat, de G. Tallent, trad. de Nic. Meta (6 lei); No. 21 Fabricaţiunea zaharului de G. Tallent, trad. de Traian G. Stoescu (5 lei); No. 22 Despre lapte, unt şi brânză, de G. Tallent, trad. de Victoria Brătănescu (5 lei).

Di Constantin Moisil scrie în prefaţa seriei «Istoria românilor»: «Grupând monumentele, reproduse în diapozitive, după fazele naturale ale istoriei noastre culturale, am alcătuit pentru fiecare epocă câte o broşură explicativă, în care, pe lângă descrierea monumentelor, am dat şi toate informaţiunile ce am crezut necesare pentru înţelegerea evoluţiunii culturale din epoca respectivă. Toate aceste broşuri împreună vor forma o istorie a poporului nostru, înfăţişată în proiecţiuni... Cărţicelele acestea vor fi redactate după un sistem anumit şi vor prezinta capitole întregi şi unitare din istoria poporului nostru. În acest chip atât membrii corpului didactic, cât şi alte persoane, vor avea putinţa să-şi combine, cu ajutorul lor, conferinţe de orice întindere şi destinate oricărui fel de public, cu subiecte din istoria noastră şi însoţite de proiecţiuni».

Diapozitivele se pot împrumuta direct dela «Casa şcoalelor», în condiţiile cele mai avantajoase. (Str. Berthelot 26. Bucureşti).

Tenorul conferenţelor este în pre-

ponderanţă pentru tineretul de prin licee, cu cunoştinţe de liceu, dar, cum scrie şi dl Con. Moisil, textele vor putea fi adaptate de pedagogii noştri, de directorii noştri de despărţământ, şi pentru trebuinţele poporului.

Aşteptăm cu interes urmarea broşurilor acestora, oferindu-ne autorii lor cea mai bună garanţie că redactarea este încredinţată în mâini bune.

Directorul «Muzeului pedagogic» al «Casei şcoalelor» este valorosul pedagog şi omul de inimă Iuliu Moisil, cunoscut şi la noi în cercuri largi, pentru sănătoasa-i propagandă culturală.

Tablouri istorice pentru „casele naţionale”. A apărut în timpul din urmă o colecţie de 30 portrete istorice, cari vor putea prea bine să fie utilizate în sălile noastre de lectură şi în sălile de învăţământ. Intelectualul dela sate, preot, învăţător, etc. va putea să treacă în revistă istoria poporului românesc, folosindu-se de aceste portrete. Dimensiunea fiecărui portret este de $17 \times 22\frac{1}{2}$ cm. fotografie (alb-negru). Cartonul este de mărimea $24\frac{1}{2} \times 35$ cm. Portretele din serie sunt următoarele: Traian, Decebal, Radu Negru, Dragoş Vodă, Mircea cel Bătrân, Ştefan cel Mare şi Sfânt, Vlad Ţepeş, Neagoe Basarab, Ioan Vodă cel Cumplit, Petru Schiopul, Mihaiu Viteazul, Radu Mihnea, Matei Basarab, Vasile Lupu, Const. Şerban, Const. Brâncoveanu, Dimitrie Cantemir, Nicolae Ursu-Horea, Prinderea lui Nic. Ursu-Horea, Grigore Al. Ghica, Scarlat Calimah, Tudor Vladimirescu, Alex. Ghica, Mihaiu Sturza, Gh. Bibescu, Barbu Ştirbey, Alex. Ioan Cuza, Mihail Kogălniceanu, C. A. Rosetti, Ioan C. Brătianu. — Poţi dori să mai figureze şi alte portrete (d. e. Avram Iancu, Regele Carol, Regele Ferdi-

mand, etc.) — ceea ce și se oferă aici este — totuș — satisfăcător și poate să servească drept podoabă la serbările noastre culturale, portrete puse, eventual, în ramă. «Tablourile istorice» au apărut în «Colecția Șaraga» (I. Șaraga, București, Str. Florilor 42) și costă, adunate toate într'o mapă durabilă, 600 de Lei.

O precursoră română a „omeneșului” din noi: D-șoara Elena Văcărescu. Ne avem și noi «perechea» la d-șoara Dr. Alice Masaryk din Cehoslovăcia — este d-șoara Elena Văcărescu, a cărei glas de alarmă, a cărei lozinci sănătoase va fi bine să pătrundă în pături cât mai largi.

De când s'a înființat Soc. Națunilor dirigiuitorii țării noastre au avut bunul gând de a trimite între reprezentanții la Geneva pe d-șoara Văcărescu. Constatăm cu viie satisfacție că d-șoara Văcărescu nu numai că și-a îndeplinit cu scumpătate rolul, care i s'a încredințat, dar a fost în stare, în urma calităților intelectuale și oratorice de cari dispune, să electrizeze sala, în care erau reprezentanții popoarelor, trezind din somnolență de câteavaori *conștiința* omenească actuală. Aplauzele unanime, când a vorbit împotriva pornografiei sau pentru cei năpăstuiți de soartă (femei și copilași), au adevărit că a nimerit coarda *inimii*, care ar fi cu cale să sune cât mai respicat în zilele noastre de dihonie.

În timpul din urmă a fost aleasă, ca reprezentantă a României, și la «Institutul de cooperăție intelectuală» din Paris. Acolo e totodată membră a subcomisiunii literelor și artelor. (V. frumosul articol din «L'Europe nouvelle» — Europa nouă — din 16 I. 1926: «România salută Inst. de coop. intelect. din Paris» al d-șoarei Văcă-

rescu, în numărul dedicat în întregime acestui Institut.)

Ca să se convingă și cetitorii noștri despre logica și avântul d-șoarei Văcărescu ca orătoare, ne permitem să traducem câteva pasagii din avântata conferință, ținută în colaborare cu dl *Marcel Plaisant*, în 22 Ian. a. c., la «Universitatea Analelor» din Paris: «Încătrău merge Soc. Națiunilor?» De sigur, farmecul expunerii, verva oratorică vor fi micșorate, neavându-o în fața noastră pe dș. V. Doar' însemnările stenografilor: «Aplauze, aplauze prelungite, vii», ne pot transpune cu gândul în atmosfera din sala arhiplină a «Analelor» pariziene, sală populată și de somități politice.

Chiar și dl Plaisant face parte și a făcut parte din delegația franceză la Geneva, încât amândoi oratorii au relatat despre cele văzute și auzite.

Ce a constatat dl Plaisant? «*Trista realitate*: că învingătorii, cari au adus atâtea sacrificii, în decurs de mulți ani de încercare, sunt, asemenea celor învinși, victime ale războiului și că toți aceia, cari au pătruns, într'un grad oareșcare, în focul cel mare, îndură reciproc consecințele durerilor și mizeriilor lor». În Societatea Națiunilor vede dl Pl. sintetizată speranța «unei domnii a spiritului». «Cu toții au suportat cu o mare oboseală consecințele războiului, cu nenorocirile, pe cari le-ar putea aduce cu sine și cu toții și-au adus aminte că, în ciuda norocului luptelor, eram legați *printr'o interdependență strânsă de fenomene economice și sociale* și toți simțiau — în sfârșit — că o solidaritate internațională mai tare trage în cumpănă la toate națiunile, o solidaritate, care le lega unele de altele și care le obliga de a-și înfrâna dorințele și de a simți voința celui-alt». Lupta cea mare se dă între an-

fițea: se rezolvă conflictele cu ajutorul soldaților sau al judecătorilor (după cum a întrebat, plin de elocință, și Briand, într'un magistral discurs, așiat în întreaga Franța).

(O mică paranteză: dl Pl., aducând elogii, în public, dș. V., constatând că Societatea Națiunilor, dacă a trecut prin perioadele de criză, este a se mulțumi femeilor de inimă ca dșoara V., vorbește în următorii termeni de dl Titulescu: «dl Titulescu a fost, dșoară V., ilustrul dv. coleg între bărbații remarcabili dela Geneva 1925... unul dintre bărbații cei mai elocvenți ai acestei adunări. Ești desconcentrat în fața acestui suflet sfâșiat de pasiune, minat de pasiunea generoasă și care, singură, ajunge să stăpânească o inteligență împodobită cu toate resursele financiarului, jurisconsultului, oratorului în plinitudinea sa, așa de bine, încât cuvântul său duce cu sine rezistențele ca o flacără, care trece».)

Dșoara V. răspunde conferențiarului ca delegată, care a văzut Societatea Națiunilor crescând, așa zicând, sub ochii dsale. «Gravă și candidă, știindu-se expusă ironiei, chiar *insultei*, Societatea Națiunilor s'a așezat în mijlocul ruinelor».

Dșoara V. constată că în fiecare din paragraful (Soc. Naț.) freamătă porunca «Să nu ucizi!...» «Imaginația revede câmpurile de luptă, focul, care curge în valuri, vulturul omenesc, care brăzdează cerul cu aripile întinse larg, de unde plouă moartea, fluieratul strident al mitralierei, tankurile catapultoase, și acea iubire tenace, ancorată în inima tuturor, pentru particulele de argilă, cari li se disputa. Ființa (omenească) a ajuns animal de pradă. Respiră aierul de prin nori.

Iși are colțișorul său în caverne.

O civilizație pe de-a'ndoaselea vrea ca marei ei dorințe să i se potrivească moravuri de fiară sălbatecă. Se urâsc oamenii, se prind în cursă, se sfășie, și — fără doar' și poate — cu rezon, deoarece au fost atacați, luați cu asalt, omorâți, frânți! Pe drept cuvânt s'au luptat. Da, biată umanitate, hidoasă și măreață, da, ai avut rațiunea de a acționa astfel; *dar, de acum înainte, după lunga și fioroasa întâmplare, dacă ai preferi să lucrezi, iarăși, astfel, n'ai avea dreptate, și cenușa de prin morminte s'ar ridica împotriva ta*».

Trebuie să se găsească o formulă, spune oratoarea, o formulă ca «sensibilitățile naționale trezite» să se potolească. «In sânul organismului mondial domnește o *arterioscleroză de deplâns, care periclitează circulația din întreg trupul. Europa, ieri încă stăpânitoare și tare, nu mai este decât o mică provincie a lumii. Se trezesc bătrânele continente amorțite*».

Sfârșitul conferenței dș. V. a fost o pledoarie strălucită pentru ajutorul reciproc în vremuri grele. După ce o comemorat în cuvinte pline de avânt memoria «marelui apostol al Soc. Naț.» a lui Leon Bourgeois, a descris activitatea comisiei a 5-a a Soc. Naț. unde dsa este delegată a României. Ce are de îndeplinit comisia aceasta? Să se îngrijească ca să se micșoreze traficul opiului și a altor droguri stricacioase, să supravegheze soarta femeilor și a copiilor, să mediteze asupra ajutorului ce se poate da unui popor ajuns la aman, din cauza unor calamități cosmice, ș. a. După 6 ani de activitate secția se poate lăuda cu cele prestate. «Constatăm cu o satisfacție crescândă că a scăzut vădit cantitatea de tone de stupefianțe importate și exportate și că în jurul acțiunii acesteia sporește

colaborarea țarilor, cari fac parte din Soc. Naț.».

«Și... alte mulțimi sunt de față, cari îmi fac semn și mă roagă să vă întretin despre relele de cari sunt bântuite, ca atâtea altele, înscrise în ordinea zilei a comisiei a 5-a, mulțimi sdrenjuite, mulțimi și plâpânde, mulțimi rătăcite la răspântiile orașelor indifferente, fețe palide de femei, cu trupuri ce tremură de frig și dau târcoale, rușinoase și obosite sau nerușinate și îndrăznețe, sub felinare, cele părăsite, cele ce cer pâine, transformate în femei, cari cer plăcere, și cele mai miei, pe cari le pândește vițiuul sau pe cari le primește în brațe crima, fețe jigărite, mâni slabe, brațe, cari tremură, ochiu ce lucește de lacrimi sau de poftă. Comerțul de femei și de copii! Câte dureri sunt închise în aceste câteva cuvinte!

«Vai, armata aceasta de copii în strâmtoare, de copii aruncați, a doua zi după ce au părăsit leagănul, pradă primejdiilor din orașele mari sau pe drumuri, copii rătăcitori și zdrențuiți și cari nu se pot apăra. Și mai întâi de toate, copilul nu pricepe pentruce s'a abătut această nenorocire pe capul său, atât de slab ca să o poată îndura. Copilul nu pricepe! Bietul, debilul său creier nu va putea pricepe încă ceeace este de neîmpăcat în destinul nostru și pe ce căi ne este permis, câteodată, dacă nu să ieșim, cel puțin să ne desfațem pentru câteva momente de aspra strânsură. Nu cunosc o imagine mai sfâșietoare decât aceea a acestor copii mititei, fără de locuință și fără de nume, cari într'un timp când cea mai mare parte a celor de o vârstă cu ei adorm sub ochiul mamei, al cărei glas s'a alăturat glasului lor, pentru rugăciunea de seară, ei, micuții, pleacă, clătînându-se pe pi-

cioare de oboseală și de foame, cu membrele amorțite, cu capul aplecat și plângând cu acele lacrimi de copii, pe cari, de altfel, o vorbă bună, ceva dulce, o sărutare, le-ar fi risipit atât de repede»... (Aplauze).

«...Nu este loc sub astri unde să nu fie nevoie de *ajutor* și de *mild*! Mai bine decât elitele, au înțeles mulțimile, cari, față de toate purporele, față de toate viesmintele frumuseții și ale belșugului, au preferit haina de aba (dimie) a *carității*.

.. «Câte mistere înconjoară încă cu valurile lor (Soc. Naț.)! Puțin importantă dacă suntem în stare cu toții să descifrăm de pe acum enigma zilei noastre de mâine, să vedem, fără să fremătăm, cele trei mari întinderi (vastitudini), sau suprapopulate, sau deșerturi, sau civilizate, sau în plin somn adânc față de civilizație, a trei țări al căror destin dispune destinul nostru: Statele Unite, Rusia viitoare, — deoarece cea de astăzi nu este decât o massă fluidă și amorfă, de unde, din când în când, țâșnesc lumini — și insondabila Chină, care, asemenea monstrilor pe cari îi reprezintă arta ei complicată și atât de veche, epuizează în jurul renașterii ei grimassele unei revoluții interminabile; în fața acestui triplu sfinx să fim cuprinși de teamă: Soc. Naț., ea nu se va îngrozi, deoarece — sprijinindu-se pe ceeace spiritul uman a descoperit și a stabilit mai durabil, adecă pe *morală* și pe *lege*; legănată cu ceeace avem noi mai sfânt în acest vârtej întunecat al vieții: cu *mila*, cu acel sublim: «*Iubiți-vă unii pe alții*», pe care nu-l poate înlocui nici un alt cuvânt de pe pământ, — înaintea radioasă și liniștită, în ritmul *umanității pornită la drum*».

(Stenogramele însemnează: «Lungi și entuziaste aplauze. Cei doi conferențieri sunt rechemăți și aclamați.»)

Conferențele cele două au apărut în revista «Conferencia» (1 Maiu 1926), întovărășite de elocvente fotografii și deseneuri. Cel din urmă ne arată globul pământesc, cum i se scurge, ca dăre grele, mari, de cerneală roșie, sângele curs, peste continente, vlagă, pe o piramidă gigantică de scăfârlii omenești — victimele războiului. Legenda ne spune: «Soc. Naț. trebuie să împiedece întoarcerea unor astfel de masacre».

Cine nu simte un fior trecându-i prin trup la cetirea pasagiilor de mai sus și la vederea desenului, nu e «om».

Membrii noastre de onoare, Dș. Văcărescu, precursorii unei lumi mai bune, să-i dorim succes pe cărarea apucată, la Soc. Naț.

Fetele tinere de azi.

Să nu ni se ia în nume de rău buchetul de citate cu cari servim de astădată. Oricât s'ar spune din partea unuia și a altuia că referadele din streini nu ne privesc, cititorul inteligent va putea discerne prea bine ceace ne poate interesa și pe noi, va trage paralele pline de elocință, va fi aproape silit să cântărească argument și contra-argument. *E la noi mai bine sau mai rău?* iată întrebarea ce se impune, citind pasagiile de mai jos.

Am ales câteva citate din scriitorii și cugetătorii de seamă. Săptămânile trecute a murit *Ellen Key*, scriitoarea pedagogă, care, modificând lozinca lui Froebel: «Să trăim pentru copii!», a declarat «Să lăsăm copiii să-și trăiască viața!» Individualismul ei exagerat a fost, pe drept cuvânt, combătut, dar alte multe semințe de bun-simț a răspândit cu mână largă această suedeză, protagonistă a feminismului (ca d. e. ideia: «vitalitatea unui popor se măsoară după capacitatea și dorința femeilor de a da viață copiilor»).

Dacă *Ellen Key* pleda pentru o dezvoltare cât mai nestingherită a copiilor — astăzi par'că s'a dat lozinca din partea tineretului, de amândouă sexele: «Să ne trăim viața!» și «traiul» acesta nu e nici de cum ademenitor.

Este o mare primejdie sfidarea oricărei autorități, sfidare, ce se observă la mulți din tinerii și tinerele noastre; este o îngrijitoare stare sufletească raționamentul multora din ei în ceea ce privește lectura, conversația, îmbrăcămintea, maniera de a se manifesta în lume. Firește, sunt excepții foarte laudabile, dar... sunt prea puține și aceste puține ființe, cuprinse de bun-simț, de pudoare, de tendința îndreptățită de a stima, de a contempla, de a adora ceva cu întreagă tăria tineretului, vor trebui sprijinite, încurajate de o societate conștientă de chemarea ei. Altfel...

Și acum să dăm cuvântul celor ce ca adevărați pedagogi, admoniază pe fiii și fiicele lor. Și ei au aceeași inimă față de generația tinăra ca și pedagogii noștri, și ei simt, sunt pătrunși de marele adevăr, că dacă tineretul a primit o directivă greșită este primejduită generația viitoare, e problematic viitorul.

Ne-ar plăcea dacă convingerile unui *Rageot*, d. e., ar fi comentate în societățile noastre, servind ca platformă de discuții, în locul interminabilelor controverse personale, meschine, de cele mai multe ori. Dacă nu ne vom ști ridica peste patimile noastre cotidiene, e mare primejdia!...

I. DI *Gaston Rageot* este un apreciat critic francez, președintele societății criticii literari, membru în comitetul «Soc. Scriitorilor», cronicar stabil la marele ziar parizian «Le Temps». În ziarul acesta (1. V. 926) sub titlul «Jocul, care nu mai e'as

primejdios», constată că «jocul» acesta este *amorul din epoca noastră*. — Unul din cei mai eminenți autori dramatici francezi l-a asigurat: «Amorul este o creațiune masculină. Bărbatul este o mașină, care «poetizează». El «poetizează» o femeie, și aceasta se cheamă amor; mai apoi bagă de seamă că imaginația sa a lucrat singură. Și aceasta însemnează disperarea... Dar astăzi, mai oferă epoca noastră condițiunile necesare pentru «poetizarea» aceasta?... Un tinăr romancier i-a spus tot dlui R., că ar fi băgat de samă, «ca toată lumea», «dispariția, mai cu seamă la tineret, a sentimentului în viața sentimentală» și romancierul a făcut responsabili pentru aceasta pe tineri, «nevoind să vadă în ușurința feminină decât consecința zăpăcelii sau chiar a nebuniei, în care le aruncă pe femei această nouă atitudine masculină».

«Invers, unele femei nu stau la îndoială să declare, în cuvinte sau în scris, că acelea din semenele lor, cari se plâng, n'au decât ceea ce merită, deoarece bărbații n'au niciodată alte maniere față de femei decât acelea, cari le sunt sugerate... Istoria iubirii, la popoarele civilizate, este o istorie feminină. De ce s'ar schimba aceasta în ziua de astăzi?... Dacă femeile de astăzi se simt maltratate este că, în fond, tratamentul acesta, pe care-l încriminează, *le place*... Dacă nu mai sunt iubite este pentru că au *încetat a dori amorul*».

Dl R. constată că «femeia a avut în toate vremurile interesul cel mai viu de a substitui domnia instinctului (de sex) cu aceea a sentimentului... Amorul a fost arma femeii împotriva bărbatului».

În schimb ce ne este dat să vedem în ziua de astăzi? O primejdioasă *masculinizare* a femeii. E «o

schimbare de atitudine, survenită în societatea actuală, față de iubire». «(Astăzi) e o emulație sexuală și o concurență economică între sexe, și nici decât o luptă sentimentală. Ridicolul pentru bărbat, odiosul pentru femeie — au dispărut, înfața universalei complezanțe. Plăcere, flirt, cocktail, pentru omul sportului și pentru femeia, care lucrează, jocul nu mai este primejdios... Așa se verifică adevărul că vorbim cu atât mai mult despre iubire cu cât o simțim mai puțin».

II. Marcel Prévost, cunoscutul scriitor francez, membru al Acad. Franceze, autorul a zeci de romane psihologice din viața femeilor moderne, și-a așternut pe hârtie, într'un articol serios, nu ironic, al ziarului «*Le Journal*» din Paris, ideile sale despre «*iubirea din ziua de astăzi*». (Redăm ideile după o referadă-foileton din «*Temesvarer Zeitung*». 15. I. 1926.) Mai întâi de toate constată Pr. o mare deosebire în privința aprecierii iubirii la generația mai veche și generația tineretului de astăzi. Cauza schimbării radicale rezidă, după Pr., în minusul de bărbați (morții de pe câmpurile de luptă!). Milionul și jumătate al morților se resimte — femeile sunt mai întreprinzătoare, ca să-și găsească bărbați, bărbații profită, cinic, de acest avantaj. Al doilea motiv este scumpirea vieții. Problema căsniciei se rezolvă astăzi astfel că și femeia câștigă și adaugă venitul acesta la câștigul bărbatului, ca să se bucure împreună de plăcerile vieții. Dacă nu câștigă fata, are să aleagă între plictiseala unei vestale și primejdiile unei aventuri. A treia influință e, după Pr., nesiguranța epocii. Epoci, în cari amenință revoluțiile, sunt și în privința relațiilor între sexe mai laxe. A patra cauză o resumează cronicarul astfel:

«Se poate vorbi de o *criză a pudoarei*. Gâsculițe de odinioară nu mai există astăzi, tinăra fată de astăzi, fără de corset și cu haine scurte, cu frizura á la garconne, cu țigareta în gură, poate să fie — de sigur — virtuoasă, dar nu mai este stăpână peste pudoarea în înțelesul clasic al cuvântului. Ochii și se obișnuiesc cu golătețea femeilor, și astfel și-au pierdut femeile caracterul tainei. Tuturor bărbaților li se dă puțința să atingă de aproape un trup femeiesc, îmbrăcat cu o haină, care e numai o cămașe și astfel ajunge și trupul acesta, mulțămîtă dansului, la adecă, indiferent».

Femeia a câștigat ceva: are mai multă libertate, câtă vreme nu este sub puterea bărbatului. Libertatea aceasta le îmbată pe cele mai multe din femei. Emanciparea aceasta, câștigată mulțumită războiului, am plătit-o scump. Iubirea va exista întotdeauna, dar *religiunea iubirii nu mai are credincioși*. Iubirea a primit forme, cari entuziasmează pe unii, iar pe alții îi umple de groază. Convingerea lui Pr. este că legea cea mare dintre sexe, totuș, nu s'a schimbat, ci moda a adus cu sine o altă formă a iubirii.

III. O anchetă între domnișoare.

O doamnă (doamna Huguette Garnier) a relatat de curând despre o anchetă întreprinsă de un institutor francez, dl Felix GaiFFE, în mijlocul a 40 de fete tinere, elevele sale, în preajma bacalaureatului. Iată ce le-a întrebat pe eleve profesorul, cerând, firește, răspunsul sub anonim: „*În care epocă ai fi preferit să trăiești?*” Scrie-ne motivele dorinței acesteia. «Le Temps» (7 V 926) publică un comentariu al dorințelor dșoarelor. Comentariul e scris de criticul Paul Sunday. Nici una din dșoare n'a ales secolul al V-lea ateian, nici Renaște-

rea, nici sec. al XVIII sau XIX-lea, francez (va să zică epocile cele mai strălucite, de înflorire, ale artelor și activităților intelectuale). Una singură s'a dorit în evul mediu, gâdindu-se la viața cavaleriască, la poezia de pe la curțile cavalerilor! «E adevărat», și-a motivat ea dorința, «e adevărat că bărbatul m'ar fi părăsit atunci pe câteva luni lungi, ca să plece la bătăie, în depărtare, dar în decursul timpului acelaia *aș fi putut fi complet liniștită*». Criticul francez adaogă un: «Hm!» și noi suntem de aceeaș părere, fiindcă «liniștea» aceasta ar fi fost problematică în evul mediu, rămânând alți cavaleri în Europa și viața nefiind așa de idilică precum s'ar crede.

Celelalte eleve-fetișcane s'au declarat mulțumite cu epoca noastră. Dar pentru ce? Iată problema cea grea! Criticul enumeră motivele invocate: 1. Una a răspuns: «pentru că pot să urmez aceleași studii ca frații mei și să fiu camaradul lor»; 2. alta a motivat: «pentru că ies singură de acasă» («nu e așa de vesel lucrul acesta, dacă n'ai nimic de ascuns» — scrie criticul!); 3. «pentru că port haine scurte» (criticul: «mai cu seamă dacă ai picioarele bine făcute»); 4. «fiindcă nimic din toaleta de astăzi nu mă jenează» (criticul: «firește, e redusă la minim, nu te mai lasă să sperii în vreun progres, dacă nu doară ca să umbli goală de tot!»); 5. «deoarece fac sport» (criticul: «nu se jucau cu frânghia, săriad peste ea, odinioară?»); 6. «fiindcă îmi pot tăia părul scurt»...

Raționamentul ultim e după criticul francez, cel mai puternic și cel mai decisiv: Să poți să-ți tai părul scurt! Schopenhauer spunea «Femeile au părul lung și ideile scurte». (Filozofia românească constată: «Poale lungi și

mente scurtă»). E întrebarea acum: «S'au lungit ideile?». Dl P. Souday încheie: «Sportul, hainele scurte, nici un corset, plimbări fără de bonă — iată ce e, de fapt, exaltant pentru spirit și, de sigur, filozofic!».

IV. D-na Jvonne Sarcey conducătoare revistei «Les Annales», una din scriitoarele cu simțul de responsabilitate socială mai dezvoltat, analizează în revista dsale: «*Camaraderia între tinerele fete și între tineri*», din ziua de astăzi, precum urmează:

«Tinerimea din zilele noastre este cu desăvârșire exterioară. Trăiește în afară, își arată puțin din inima ei și arată totul din persoana ei: brațul gol, pieptul în bătaia vântului, picioarele descoperite, ciorapii transparenți și haina deasemenea. Ea își face toaleta în public, cel puțin, aceea a fardurilor și a pudrei, și gândește cu glas tare... dacă se mai pot înșira în ordinea gândurilor acestora cuvintele, pe cari le rostesc buzele ei. Tinerele fete apostrofează îndrăzneț pe tinerii, pe cari de-abea că-i cunosc, chemându-i: «Dragul meu»; iar bărbații, răspund familiar, la prima vedere, cu pălăria în cap: «Jachelino» sau «lan spune-mi» sau: «Mititico»... Nici o ținută: principiul modern o vrea să părăsești în viață seria întreagă de mici «plictiseli».

«Ea, ghemuită-boț pe un divan scund, într'un nor de fum, cu picioarele în văzul curioșilor. El, bătând și om al sportului, amândoi egoiști, povestindu-și mofturi, fiindcă aceasta cel puțin nu-i «plictisește» nici odată.

«Ești al naturii!», o declară acești nerușinați.

«Evident, după felul primatelor (al animalelor primare), cari se sbeaguesc prin pădurea virgină; dar sunt rău crescuți, iată ce este sigur, în orice caz. Doarece frumoasa camaraderie,

adevărata camaraderie, aceea, care ar da întreagă încrederea părinților și care ar înfrâna pe tinerii de ambele sexe, s'ar potrivi cu puțintică educație. Puțintică, numai atât, să nu cerem imposibilul. Și chiar dacă această educație s'ar sprijini pe câteva bătrâne tradiții, cari te dau de rușine — lucrurile ar merge mai bine. Ai avea, d. e., un spectacol ce te face să te miri: tineri curtenitori, poate chiar... să visăm... cavaleri, și tinere fete, cari își păstrează simțul demnității. Ai vedea — închipuirea nu te costă nimic — ai vedea deschizându-se aceea roză de pe la noi: politețea, care îmbălzăma casele noastre. Ai auzi: «Mon cher» (dragul meu) și «Solange», în franțuzește, între olaltă, în adevărata limbă franceză, și nu în aceea extraordinară, fabricată în Montmartre (suburbiu al Parisului), pe stadion, în curtea liceelor, la umbra culiselor, la circ sau în fundul barurilor. Nu ai mai avea tabloul sugestiv al tinărului, al tinerei fete, cu tu și cu tine, de cari nu știi nici de ce lume se țin, nici diu care music-hall și-au pescuit genul. S'ar descoperi atunci ceva din acea camaraderie, care există, pe care o iubesc și care ar schimba ritmul vieții moderne, dacă ar fi practică într'un mod sănătos, cinstit, cu un pic de poezie și cu încredere împrumutată. Tinerele fete bine crescute sau cel puțin mamele lor se îngrozesc de contactul cu tinerii «nouvei gene» (e obiceiul să se mănânce și cuvintele: «gene» în loc de generații! — Trad.) și fetele tinere, gânditoare, își părăsesc, nu fără melancolie, locul și petrec în somnolență sau se înălesc în singurătatea lor».

Sfârșitul articolului: «O, tinerele fete, cumiști și moderne! voi, cari priviți viitorul și cari vreți partea voastră din fericire, fiți acelea, cari

dau camaraderiei farmecul ei și titlurile ei de nobletă. Bărbații sunt aceea ce-i fac femeile! Cu spirit (cu duh), fără de smerenie afectată (pruderie), aduceți-i înapoi pe terenul sigur al amicitiei. Ca tinerii să vă onoreze în inimile lor și în cuvintele lor, și ca mâinile voastre cinstite, loiale, să le arate calea în raze de soare, unde datoria și fericirea se confundă! Nu lăsați să vi se târească gândul vostru spre nimica vulgar. Trăncănelile, cari circulă și micile scandaluri, cari sunt lăsate să circule, scandaluri, culese pe șoptite, improașcă, pătează și murdăresc spiritul. Indrăsnelile, gesturile riscate, insolența (obraznicia) cuvintelor, manierele, cari provoacă, cari sunt «flirt»-ul noii «gene» — seacă inima și o lasă uscată, pe pragul iubirii. Tinere fete! fiți așa ca tinerii să fie domesticiți și veseli, și ca — în fidelitatea unei camaraderii, care se încrede în cineva — într'o zi să audă unul din ei bătăile inimei voastre!».

Tot d-na *Jvonne Sarcey* întreprinzând o anchetă în privința *generației tinere*, scria: «Ai crede că (generația tinăra) nu mai are facultatea de a exercia nici chiar cel mai mic control asupra sa și că acțiunile sale primesc din adâncul unei curse misterioase însușirea spontaneității nebune a elanurilor sale. — Nu aflu extraordinar, am întrebat deunăzi pe eminenta mea prietenă, d-na Zanta, nu aflu extraordinar, că în acelaș moment când toate fetele tinere, mai mult sau mai puțin, își urmează studiile filozofice, n'au fost lipsite nici odată mai mult atât de cu-desăvârșire de judecată? Privește-le cum își duc viața: e păcat! *Intelectuale*, par aș fi pierdut priceperea direcțiunii; *bacalaurate*, rămân de o ignoranță de necrezut în fața vieții. Departe de a le fi învățat puținică înțelepciune, fi-

lozofia lor le-a abătut de pe căile naturale ale rațiunii și instinctul, frumosul instinct, care era puterea lor și prin care își adevereau ele geniul, a făcut loc unei serii de teorii, cari miroase a dinamită și a anarhie». («Les Annales», 30 XI. 1924).

Tot d-na *Sarcey* comentează sinuciderea unei tinere femei pentru că și-a văzut o creață pe față și n'a vrut să fie urată. «Să mori pentru o creață — iată ce ți-e dat să vezi în epoca de dezechilibru, care este a noastră... fiindcă din ce în ce mai mult nu vrea lumea să creadă decât în realitățile directe, în *farmecele pur fizice, în carne*. Dar *cealaltă frumusețe*, care vine din izvoarele adânci ale ființei și care luminează o privire, înobilează un surâs și marchează pe fața fără de farduri (spoială) bunătatea, dragostea, mila, bucuria, lacrimile, infinitatea sentimentelor, prin cari radiază *inima*, aceasta e *disprețuită*... Toată lipsa cumplită a lumii și ritmul divin al epocilor — valorează zero; un singur lucru pare esențial: creața amenințătoare sau la coada ochiului sbârcitura, care desonorează... *Trist ideal!*». («Les Annales», 7 IX. 1924).

V. Scriind despre atmosfera viciată de astăzi *episcopul francez Herscher* («Les Annales», 24, VI. 1923) constată «numărul din ce în ce mai mare de romane imorale» (și, putem adăoga, piese teatrale imorale). Remarcă reclama, care le întovărășește și *tre-cerea incontestabilă*, de cari se bucură în societatea de după războiu. Toate (scrisorile-comentarii), primite de episcopul H. signalează *dificultățile nemaiauzite* de cari dai, pentru ca să-ți scutești mediul și ca să te scutești pe tine însuși de o *invaziune atât de nenorocită* (fatală). Tați și mame de familie, tinere femei și *tinere fete* — cu

toții simțesc același *sentiment* de *indispoziție* și de *turburare* (sufletească)¹.

Ca «pereche» atmosfera din *conversația cu fetele tinere* din Viena, conversație redată de E. Tauber (în «*N. Wiener Journal*», 7. XII. 925): «Sau că se simte prezența fetelor tinere (în societate) neplăcut, sau — și aceasta se întâmplă în ziua de astăzi mai des — sau că nu te jenezi de ele, ba le întrebuințezi chiar ca temă de discuții, cari ar fi făcut să înroșească, înainte vreme, chiar și pe vestitul plutonier. Maniera obicinuită cu care introduc domnii conversația cu tinerele dame este, după cum se știe: «Ai deja o relație?» Nu trebuie să fie cuprinsă de pruderie o tinăra fată de 18 ani, ca să găsească că o astfel de întrebare nu e la locul ei, dacă se arată însă revoltată, *e luată în răs* și e cât se poate de *spiritual* dacă mai adaogă bărbatul: «Așaaa, ești ofensată, că te și întreb; la o domnișoară draguța este asta *de-sine-înțeles!* Da, da, vii todeauna prea târziu!» Conversații sau mai bine zis expresii de soiul acesta — fiindcă tinăra față, care ajunge în societatea unui astfel de cavalier, nu știe de obicei, ce să răspundă la așa ceva, deci nu ajunge să se înfiripe o conversație — expresii de acestea se pot auzi aproape fără variațiuni, în saloane, în birouri, pe scurt pretutinduri unde se întâlnesc domnii din societatea bună cu dame tinere».

¹ Iată unele din *argumentele unei fete tinere*, tot după episc. H., împotriva opreliștelor lecturii mai «înaintate»: «Eh, ești de moda veche!»; «hei, timpul acela, scumpă mamă, a trecut!»; «Romanul cel mic și bun e plicticos, ca ploaia!»; «femeile de azi... au cu totul alte aspirații, ca voi, cele de ieri!»; «incredete în creierul meu!»; «nu fă pe oia albă!»; «nu te adăposti sub scrupulele catehismului!»; «învață să trăiești!».

(Firește, nu vrem să generalizăm, cum îi place autorului, dar reproducem ca *document al vremii*, din Viena, acest pasaj.)

VI. «*Fetele tinere de astăzi*» își intitulează autorul vienez *Felix Salten*, foiletonul din numărul de Rosalii al ziarului «*Neue Freie Presse*» (23. V. 1926) și stabilește antitezele:

«Un domn în vârsta plăcută între 30 și 40 de ani a fost întrebat dacă nu se gândește încă la însurătoare. A răspuns: «Nu mă mai gândesc. Uită-te numai la fetele din ziua de astăzi. Abia dacă merită numele acesta una dintr'o sută. Cine să-și dozească de nevastă așa o ființă?» — Un tinăr, care încă n'a implinit 21 de ani, declară și el spontan: «Desigur n'am să mă căsătoresc cu una, cu care n'am avut mai înainte relații.» Și ochii-i luceau aproape eroic. — O doamnă bătrână, și ea, neîntrebată și-a spus părerea astfel: «Fetele din ziua de azi nu plătesc nimic. Desigur sunt tolerantă, dar purtarea asta neînfrănată întrece orice închipuire.»

În opoziție cu aceste trei păreri pesimiste despre fetele de azi se folosește F. S. de argumentația următoare: «S'a întâmplat pe lume o totală schimbare a mentalității generale... Dacă s'au schimbat părerile oamenilor în ultimii 20 de ani atât de radical, trebuie să dai cu socoteală, să prezici că se vor schimba și de aici înainte mereu, poate și mai repede și și mai radical, în epoca aceasta de evoluție revoluționară și de revoluții conforme evoluției. În 10, în 20 de ani se vor considera lucrurile, cari astăzi stărnesc necaz, ca de sine înțelese, atunci ideile fetelor tinere, purtarea lor, traiul lor, tot ceea ce în ziua de astăzi este criticat ca fiind o decadență a moralei, vor fi conside-

rate ca ceva natural, necesar, plin de simplitate.» F. S. apără pe tinăra fată din ziua de azi că ar fi o detracată, plină de un senzualism bolnav, constatând că în orice epocă au existat femei cu simțurile perverse, dar a fost și marea majoritate a ființelor normale. În opoziție cu desfrânata «Băetană» a lui Margueritte ne arată autorul tipul fetei sănătoase, moderne, din romanul lui Claude Anet «Ariana». Ariana, eroina, ar fi fata tinăra de astăzi. «Nesupraveghiată și liberă, se supraveghează ea singură. Privită de afară se pare viața ei așa, încât te încumești să crezi fel de fel de ea, încât e ieftin să o vorbești de rău. Ea nu se laudă cu nevinovăția ei. Ca să ia responsabilitatea în fața bărbatului iubit e capabilă să sporovăiască despre aventuri, pe cari nu le-a avut vre-odată. Cu tot atâta pudoare, cu care o fată își mărturisea, mai 'nainte, vina, își mărturisește astăzi fecioria. Într'asta zace marea, marea deosebire între ce a fost și ce este. Toți trebuie să iubească pe Ariana. Și toți vor iubi-o.»

Dupăcum vedem: un apărător al îndrăznelii fetei de azi, un aderent înflăcărat al libertăților, cari, cu cât sunt mai nelimitate, cu atât vor păzi pe fetele tinere de alunecășuri. Te întrebi: libertățile prea multe și prea mari nu sunt pentru multe din ele curse sufletești, din cari nu vor mai putea ieși, ci vor ajunge niște învinse? «La ce visează fetele?» Să nu mai aibă visuri, începând dela vârsta lor de fete?

VII. Ca să se vadă cât pot să fie de nedrepte generalizările să lăsăm să ne povestească o *domnișoară* starea ei actuală. E una din reprezentantele acelea, *cari lucrează, silite, ca să câștige*. Câte vor fi și la noi astfel, con-

strânse de împrejurări, nevinovate victime ale războiului mondial!

Pe lângă fetele tinere, cari nu știu cu ce să-și omoare timpul mai bine, pe la sindrofii costisitoare și baluri, la cari luxul criminal este dă-tător de ton, *mai există multe altele*, cari lucrează, de dragul lucrului, studiază, de dragul studiului și cari — durere — nu sunt atât de remarcate de marile masse, pe cât ar trebui.

Confesia ce urmează a apărut mai întâi în «Echo de Paris» (noi o luăm după trad. din «Neues Wiener Journal», 1 V. 1926): «Acum sunt steno-grafistă. Când am fost de 18 ani aveam o zestre de 150,000 de franci, moștenită dela o mătușă. Era pe vremea când a izbucnit războiul, sumă era frumuseică pe atunci și toți eram de părere că voiu încheia o căsnicie favorabilă. Am câștigat diploma unei școli superioare de fete, precum o făcea pe vremea aceea fiecare fată tinăra, pe lângă aceea cântam la pian și puteam să desenez destul de bine. Pot să susțin liniștit că eram o «partidă bună» și bietul meu tată, care nu dispunea de alte mijloace decât de acelea, cari i le oferea postul său, nu-și făcea de loc griji de viitorul meu.

A venit mai apoi, vai, războiul și a schimbat totul! Tatăl meu, care era ofițer în rezervă, a plecat la trupă îndată după publicarea ordinului de mobilizare și a căzut la Verdun. Toți tinerii, pe cari îi cunoșteam și între ei cățiva, cari nu-mi erau nici decât indiferenți, și-au găsit moartea pe câmpul de luptă. Mama mea și cu mine am trebuit să ne ducem viața din venitul unui capital mic și din zestrea mea, pusă la o parte. Am ajuns atât de departe încât viața se scumpește pe zi ce merge și francul scade în continuu. Locuim într'o locuință, care este mult prea mare pentru noi, două,

dar o locuință mai mică nu putem găsi niciări. În sfârșit m'am hotărât să mă apuc să lucr, ca să putem să ne câștigăm traiul zilnic. Fiindcă nu ocupasem încă nici un post până atunci am învățat în câteva luni stenografia. Acum am un post bun, dar până aici n'a fost lucru ușor. Destule clipe grele mi-a fost dat să trăiesc și acum trebuie să fiu cu ochii în patru. — Fete tinere, moderne, ca mine, lucrează în condiții mai grele decât surorile noastre privilegiate. Lucrăm ca să putem trăi și ca să ne putem cumpăra, din când în când, haine nouă, nu haine scumpe de bal însă, ci câte un tailor, în care arăți întotdeauna drăgălaș.

VIII. Pentru ce am adus citatele acestea în fața cetitorului? Ca să-l descurajăm? Doamne ferește! Ca să ponegrim o țară atât de înaintată ca Franța, *la care ținem* și pe care am vedea-o înflorind din toate punctele de vedere? Cu atât mai puțin. (Am putea cita zeci, sute, de astfel de țipete de alarmă, și din Germania — Eucken, Foerster! — și din alte țări.)

În citatele acestea se sintetizează observația justă a câtorva persoane, cari urmăresc cu încordată atenție seismograful moravurilor din zilele noastre și cărora conștiința le dictează să își spună respicat ce le zace la inimă.

Abandonând din dicționarul nostru cuvintele gingașe, pline de poezie; bătându-ne joc, ca și când ar fi de «pe vremea lui Pasvanti», de tinerii, cari așteaptă fiorii unei iubiri curate, lipsite de brutalitate; luând peste picior literatura «mucegăită», în care se pledează pentru castitate, pentru idealism — ajungem la relația respingătoare dintre sexe, așa cum au descris-o bolnavii Strindberg sau Wedekind!

Atmosfera aceea atât de viciată, încât îți vine să-ți strângi pumnii de durere și să te întrebi: sunt astea «femei» sau fiare sălbatice?; lipsa aceea totală de «femininitate», în accepția sublimă a cuvântului — oricât ar zeflemisi cutare gură-cască — stâlp de cafeana, punctul acesta de vedere — sunt o dovadă de o îngrijitoare stare de spirit în societatea europeană.

De sigur — sunt și excepții între domnișoare. Fete tinere ca cele descrise atât de minunat de *Romain Rolland* în «Jean Christophe»-ul său. Modele de abnegație, muncitoare, vesele, sănătoase ca mentalitate. (Și dl *Corneliu Moldovan* ne-a descris una, în romanul său «Purgatoriul» pe Maria.)

Spre acestea să se îndrepte atenția publică și să le îndrăgească. E spre binele tuturor!

IX. Cronicarul stabil, anonim, al rev. «*Illustration*», de sigur un scriitor mai în vârstă, a povestit, anul trecut, într'una din cronicile sale o scenă, care merită să fie menținută.

Fictivă sau adevărată — nu importă; verosimilitatea ei nu poate fi trasă la îndoială.

Se afla cronicarul într'un tramvai electric. Aglomerație mare. În apartamentul de cl. I. mai era un singur loc gol. O tinără domnișoară s'a grăbit să-l ocupe. Ochii tuturor s'au îndreptat spre ea. Domnișoara nu era urâtă. Avea pe vino 'ncoace. Dar... Așa că a ajuns la locul ei și-a dat picior peste picior, băiețește. Haina îi era scurtă — după moda de acum — brațele goale, pieptul aproape întreg gol. Și-a scos repede din «poșetă», fără să se sinchisească câtuș de puțin, o oglindă și fel de fel de marafeturi cosmetice. Puteau să se tot uite cei din tramvai la ea — a început să-și roșească buzele cu «ruj»,

apoi obrajii cu două-trei feluri de alifii, cu pudră și lucra ca la ea acasă. Consternare înăbușită în compartiment. — Privea, firește, și cronicarul la tinăra domnișoară, și ofta din greu. Oftatul i-l comunică ulterior, în scrisoarea din revista franceză: Nu te cunosc, îi scria, și tot îți scriu. Te previu, dșoară, așa n'ai să câștigi dta adoratori! D-ta ne-ai destăinuit tainele dtale la cea dintâi privire. Acum știu ce rețetă întrebuințezi ca să ai sprâncenele negre, obrazul și buzele roșii!

— Dta nu te rușinezi de loc să-ți descoperi taina în fața tuturor. Și mai apoi — te previu și de alt ceva, dșoară. Nu e frumos cum te îmbraci! *Prea* să văd toate! O femeie, nu-i așa? trebuie să-și păstreze o oareșcare *taină*, sfântă taină, și pentru viitorul ei bărbat! Ei bine — toate formele trupului dtale se evidențiau prea tare. Haina scurtă de tot, croită pe trupul fără de corset și fără de multă lîngerie, brațele goale, pieptul aproape desgolit complectamente — toate astea adevereau că dta nu pui nici un preț pe *misterul* căsniciei dtale viitoare. Și e păcat! Așa — iarăș te previu! — n'ai să-ți câștigi bărbat, cel puțin un bărbat de omenie, nu! Eu sunt bătrân și nu pot fi luat în combinație, dar alții, tineri. Crezi dta că îi «tentează» să se apropie de dta? Dta arătai grațiile d-tale, cu o indulgență par'că de sine-înțeleasă, oricărui prim-trecător! E păcat, e păcat, e păcat! Bagă de samă! E *în interesul dtale* să te îndrepti. Altfel *n'ai să te măriți!*

Spuneți dacă n'a avut dreptate bătrânul să dojenească! Și a mai oftat: dta nu ești un caz special! Sunt multe pariziene la fel cu dta — iar noi adăogăm: Sunt multe europence ca dta, în orașele-capitale, ba chiar și în orașele de provincie.

Se vede cale de o postă nada și nu va mai vrea nimeni să prindă!

*

Votul femeilor. În 5 Febr. a. c. a ținut dș. *Elena Văcărescu* o prea interesantă conferență despre «Votul femeilor» la «Universitatea Analelor» din Paris. Faptul că o româncă a fost aleasă să vorbească în fața unui auditoriu atât de distins despre rolul femeii în viitor, poate să ne măgulească. «Replicile» le-au dat conferențierei două doamne, conducătoare în mișcarea feministă franceză. Una din ele (dna Maria Gasquet) a adus în fața publicului adunat laude dș. Văcărescu în terminii următori: «Dșoară! dta, care ai onoarea minunată de a reprezenta țara dtale la Soc. Naț., dta, care ești aici nu numai ca cea mai brillantă, ci și ca cea mai iubită dintre francezele de adopțiune...» Publicul a aplaudat frenetic.

Care a fost teza celor trei reprezentante ale «sexului slab», cum ne-am obicinuit să spunem? Teza a fost: să se dea drept de vot femeilor și în țările latine, dupăce în cele anglosaxone au dat femeile dovada că au maturitatea necesară pentru așa ceva.

Dș. V. a trecut în revistă femeile, cari s'au distins în decursul vremurilor, dela Ruth din biblie, Magdalena, Agripina și Paolina, până la Catarina de Siena, sf. Tereza, Ioana d'Arc, Beatrice, Laura, Maria Stuart, Margherita de Navara, dnele de Récamier, de Staël, etc. (Romance n'a amintit). Din cele în viață a numit pe ducesa d'Atholl, care face parte din actualul minister englez. La Soc. Naț. sunt 3 sau 4, cari au «vot definitiv». În comisiile Soc. Naț. sunt numeroase. Dnei *Rachel Crowdy* îi este încredințată secția cestiunilor sociale, iar dna *Mayer* («*foarte activă*») are secția înregistrării tratatelor.

Cu multă vervă a apărât conferențiară punctul de vedere feminin. «Vreau să observ că la ac-tia (din bărbați), cari nu admit ca femeile să-și ia partea lor la drepturile civile, este întotdeauna gândul ascuns, rachiunul că se părăsesc două lucruri: sosul (în bucătărie) și ciorapul. Femeia, care se pricepe să-și îngrijească copiii este în stare să dea și sfaturi bune în privința îngrijirii căilor de comunicație, să intervină în favorul cutărei sau cutărei probleme privitoare la igienă».

Dna Maria Verone, a doua franceză, aleasă să dea replica, răspunde întrebării dș. V.: când vor fi femeile lansate în arena politică vor mai putea fi ele neveste iubitoare și mame devotate? precum urmează:

«Vreau să o liniștesc pe dată, spunându-i că de pe acum, în timpul de față, sunt femei, cari exercită profesii liberale, cari lucrează, fără ca aceasta să le împiedece a fi neveste iubitoare și mame devotate. Pentruce o femeie, care e medic, avocat, profesoară, ar renunța la tot ceea ce constituie bucuria familiei, dacă într-o zi ar fi numită deputat sau senatoare? Cred că va fi în Franța ca și în celelalte țări: sufragiul femeiesc nu numai că n'a distrus familia, ci a servit-o. Dacă doresc ca femeile să intre în arena politică este tocmai fiindcă vreau să aduc acolo un element, pe care nu l-au adus bărbații. Suferim în clipa de azi o criză teribilă... o criză politică de partide... În momentul acesta, când bărbații fac prea multă politică, e necesar, ca femeile să intre în domeniul politiceii, pentru a duce altă politică decât politica de partide. Vedem acum votându-se sau respingându-se o lege, nu pentru aceea ce conține ea, ci pentru bărbatul, care o înaintează...! Ați vorbit adineori de pace. Da, de sigur, ceea ce vrem

noi, noi, femeile, *mamele*, e înainte de toate *pacea*. Bărbații ne-au făcut promisiuni formale în decursul războiului: acest războiu este războiul dreptului, al justiției, va fi cel de pe urmă, va fi acela, care va aduce pacea lumii. Și noi, femeile, am *consimțit* la toate sacrificiile. Nevestele și-au dat bărbații, mamele copiii lor... De sigur, au plâns nevestele și mamele și au suferit, dar s'au consolat, zicându-și: «E pentru pace!» Acuza ce se aruncă bărbaților nu o mai reproducem; e prea elocuentă și prea... *du-roasă*.

Dna M. Gasquet roagă pe dș. V. să se întrepună la Soc. Naț. ca cuvintele papii Inocențiu al III-lea («unul din cele 20 genii mai mari ale umanității», după Luchaire): «O femeie va judeca din punct de vedere al păcii, un bărbat din punct de vedere al războiului» să fie gravate cu litere de aur în incinta Soc. Naț. (Papa spusese cuvintele când s'a născut un *casus belli* între două provincii germane.) «Nu uita ca această rugare și-o face o *văduvă de război*, în numele surorilor ei». Dna M. Verone a adus laude femeii muncitoare de după război, în terminii următori: «Ideia (feminismului, în Franța) a făcut, cu toate (piedecile) acestea, progrese. Mai întâi de toate fiindcă au muncit femeile din ce în ce mai mult. Nu e mult de atunci când era privită cu ochi foarte răi, în burghezie, dacă o femeie să apuca să muncească. Lucrul femeiesc era privit ca o *decădere*. Dar a trecut războiul printre noi, viața a schimbat prețurile și dacă câteva averi mai mult sau mai puțin scandaloase sunt rezultatul războiului, nu e mai puțin *adevărat* că multe averi s'au prabușit. Nu reprezintă astăzi acele averi, cari înainte de război aveau solide și serioase venituri pe urma lor, o cantitate

infimă, în relație cu scumpetea vieții? Astfel chiar și în familiile burgheze au venit oamenii să raționeze că dota e de multe ori nesatisfăcătoare pentru femeie, că, de altfel, poate că nu se va mărita fata și că ar trebui să fie în stare să nu aibă nevoie de ajutorul altora. Așa s'an acceptat pe seama tinerei fete franceze (și numai franceze? Trad.) *studiul și munca*.

*

† **Zoe Romniceanu.** A murit una din podoabele societății bucureștene. O dnă din înalta societate, o dnă, care a făcut cinste numelui de «dnă», o dnă, care a priceput spiritul vremii, și a lucrat din toată inima spre remediarea răului social.

În loc să își petreacă timpul scump cu țesutul intrigilor, a deschis țesătorii naționale, dând de mâncare gurilor flămânde, în loc de a-și adormi conștiința cu jazzbandurile isto-vitoare de nervi, s'a prins în hora sănătoasă, ca supraveghetoare-mamă, a elevelor de prin orfelinate, în loc de toalete pricinuitoare de invidie și stricăciune morală, a luat de multe ori costumul național și alte haine simple. Multă lumină, multă bunătate a răspândit, cu amândouă mâinile, această femeie. Pretutindeni unde apărea era la locul ei, ca doamnă de onoare a M. Sale Regina, ca consilieră municipală a Capitalei (prima femeie în postul acesta, la noi!), în postul de casieră generală a Soc. ortodoxe a femeilor române, ca președintă a soc. «Țesătorea Reg. Elisabeta», în postul de casieră gen. a soc. «Pâinea zilnică», ca vicepreșed. a consiliului național al femeilor române, ca președintă a soc. «Solidaritatea», ca membră în comitetul școlar al Capitalei și al coloniilor școlare, ca vicepreședintă a societății «Asociațiunea creștină».

A sprijinit literele, știința, artele. Dl Bacalbașa constată în «Universul»: «a dispărut o mare forță națională. Numele ei ajunsese o autoritate și un simbol, reprezenta filantropia și buna rânduială gospodărească și priceperea de a face binele și munca fără preget și spiritul de sacrificiu. Apariția tuturor inițiativelor menite să ajute pe cei nenorociți și să întrețină în conștiințe iubirea de neam și de țară. A fost o bună româncă și o foarte distinsă femeie».

Ce am putea adăoga noi la această caracterizare foarte la locul ei?

Că și «Astra» a fost părtașe de semnele ei vădite de dragoste. Când am întors vizita «Caselor Naționale», ale gen. Manolescu, la București, ne-a primit cu mâna largă la «Societatea ortodoxă a femeilor române» și era numai inimă și gentileță.

De s'ar putea perpetua astfel de suflete de elită în mijlocul nostru! De s'ar remarca și mai mult calitățile unei astfel de femei, nu de dragul persoanei, ci de dragul simțimentelor de cari este cuprinsă o astfel de reprezentantă a sexului.

Scriu romancierii noștri sute și mii de pagini, descriindu-ne pe toate detracatele bucureștene, cu toate perversitățile lor, cu toate ideile lor bizare, născocite de creierii lor întierbântați. Aflăm toate tainele de alcovuri, toate gândurile și faptele nerușinate. Innoți ca într'o mlaștină. Te întrebi: pentru Dumnezeu! se poate? atâta păcătoșenie pretutindeni? Unde e curăția sufletească? Unde e lupta după un ideal, după ceva excelsior?

Iată, o viață ca aceasta ar trebui cântată! Firește, tentația subiectului nu e atât de mare ca în cazurile speciale (și totuș, Balzac ce minunat ne-a redat pe «Medicul dela țară», arătân-

du-ne un om *bun*!). O femeie cu situație echivocă și cu flirturi caleidoscopice e un subiect mai... lucrativ pentru tiraj.

Dar n'ar merita să fie relevat un suflet nobil al societății omenеști, în sbuciumul său pentru alinarea suferințelor sociale, pentru potolirea patimilor? Să nu entuziasmeze noblețea unui astfel de caracter pe cetitorii, cari caută înălțare sufletească și nu alunecușuri clandestine, ilicite? Societatea noastră să se compună numai din decrepizi și decrepide?

Iată, viața Zoei R. ne-a fost un *veto*! Încă n'a murit noblețea din familiile cu adevărat nobile dela noi! Aceste gânduri ne cuprind la pierderea îndurată de toți.

Domnișoara Elena Văcărescu, delegata României pe lângă Institutul de cooperatie intelectuală din Paris roagă, prin intermediul biroului presei române din Paris roagă pe președinții Asociațiunilor literare și de conferințe din România să-i răspundă în scris la următoarele chestiuni: Numele Asociației, al președintelui și al localității; numărul membrilor înscrși; cari sunt statutele Asociației și cari sunt, eventual, publicațiile pe cari le patronază; activitatea prezentă și proiectele.

Glasul prezidentei „Uniunii femellor române”, al d-nei Maria B. Balulescu, va trebui să se audă din partea doamnelor, domnișoarelor și femeilor noastre dela țară. Este un glas de chemare, glasul, care vorbește inimii și rațiunii, glasul conștiinței unei ființe omenеști ce mai judecă în ziua de astăzi.

Cel ce are urechi de auzit să audă! Cel ce are ochi de văzut să vadă! Cel ce este stăpân pe o minte

sănătoasă să cântărească și să-și dea verdictul dacă este sau nu îndreptățită această rugare a căpeteniei societăților femeiești dela noi.

Oricât ne-am adormi conștiința, ea ne spune, de multe ori, respicat: *Așa nu mai poate merge!* Luxul este o cangrenă, care roade la trunchiul sănătos al neamului. Dela servitoarea din oraș, cu ghete de lac și de chevreau, până la doamna ei, care sperie lumea cu «pleureu»zele de pe palărie (în franțuzește, «pleureuse» însemnează: ceace plânge) — cu toatele ne vor aduce într'o epocă a plânsului și a scrâșnitului din dinți, dacă nu vom conțeni cu nesăbuita risipă pe haine costisitoare.

Ne plângem, ne văicărăm de scumpetea din zilele noastre. Sute de mii de familii sunt silite să se restrângă la strictul necesar. Mii de elevi de școală, buni, sânguincioși, sunt osândiți la odăi mucegăite, la cărți ferfenițite, la haine cu coatele scoase — iar cutare îmbogățită de răboiul sfidează bunul simț cu toaletele-i monstruos de scumpe.

Există o responsabilitate *socială*! Într'o societate, care se respectă, astfel de ființe, cari întărită simțurile și rațiunea, trebuie să simtă, dacă nu disprețul pe față, cel puțin ghimpele îndreptățit: maniera ta de exhibiție este *lipsită* de tact social!

Să pregătim opinia noastră publică până la acel grad de autocritică până unde începe să vorbească glasul conștiinței bogătașului: «hainele astea nu sunt pentru zilele noastre de criză! *Modestia* este mult mai prețioasă! *Așa* vom contribui cu toții la refacerea țării».

Luxul — în vremurile ce le trăim — e o *crimă socială*. Iată de ce dorim succesul cel mai complect «Uniunii femeilor române» în acțiunea ei.

Cel ce nu aplaudă și cel ce nu *urmează* sfatului, este vrednic de osândă.

«Glasul M. Sale Regelui, cu blânda Sa povață, trebuie să vibreze întâi în sufletul femeii, care are datoria să participe la acțiunea asanării crizei financiare ce apasă greu asupra țării.

Este rândul nostru a secunda această acțiune prin toate mijloacele ce ne stau în putere.

Să punem stavilă luxului și fastului, să ne întorcem, iarăși, la viața simplă, să încurajăm industria noastră casnică și să o folosim la portul nostru, iar haina noastră de sărbătoare să fie costumul național.

Facem apel la spiritul de sacrificiu și la devotamentul patriotic al tuturor cetățenilor, fără deosebire de naționalitate și confesiune. a colabora într-o solidaritate națională la această operă de restabilire a stării financiare.

Iar dacă statul ar cere țării și colaborarea sa materială, cu drag să oferim obolul nostru, așa, precum odinioară femeia română și-a dat juvaerele scumpe pentru binele patriei.

Maria B. Baiulescu,

prezidenta Uniunii femeilor române.

Lectora de limba română la Universitatea cehoslovacă din Bratislava, d-na *Dr. Jindra Hušková-Flejšansová*, membra corespondentă a «Astrei», a fost decărată din partea statului român cu medalia de aur, cl. I a ministeriului de instrucție, pentru serviciile aduse în folosul apropiierii sufletești între România și Cehoslovacia «pentru învățământ». Decorația a fost predată d-nei H.-Fl. în prezența ministrului cehoslovac Dr. Kallay și a primarului orașului Bratislava, dl Dr. Okán'k. *Felicitările noastre.*

Mărioara Dr. M. Șerban: Studiu despre chestiunea shakespeare-iană. (Extras din revista «Societatea de mâine», Cluj, 1926, Tip. «Viața», 24 pag., prețul ?).

Conferența unei doamne de adevărată elită din societatea noastră ardelenescă. D-na M. Dr. Ș. este fiica directorului liceului Șaguna din Brașov (totodată protopresbiter acolo). De pe când era elevă de liceu a călătorit mult, și prin țări străine (Grecia, Italia, Austria, România veche), cu echipele de elevi de liceu și profesori, organizate de dibaciul organizator de excursii, care a fost tatăl d-sale. În decursul războiului soarta a vrut să pribegască, cu părinții, peste țări și mări (Suedia, Norvegia, Rusia, Franța, etc.). I s'au lărgit orizonturile. La Stockholm și la «Sorbona» din Paris a avut prilejul să audieze cursuri remarcabile. Tatăl tipărise pe vremuri «Teoria dramei», o dramaturgie pentru clasele superioare de liceu și pentru laicii dornici de înaintare. În această teorie a dramei a dat atenția, precum era și prea firesc, creațiunilor dramatice, strălucite, ale lui Shakespeare. Profesorul din Paris al d-nei Ș., dl Lefranc, un anglist de seamă, a avut, iarăși, o influință hotărâtoare asupra aprofundării în studiul operelor shakespeareane. Conferențiera, care și-a ținut conferența în cadrele despărțămintelor noastre Cluj și Sibiu, în anul acesta, pledează pentru teza că adevăratul autor s'a numit William Stanley al VI conte de Derby și nu Shakespeare.

S'ar părea că tema aleasă e cât se poate de îndepărtată de preocupările noastre actuale. Cine citește conferența se convinge că româncei noastre i-a succes să aducă viața în tema aleasă și să se apropie de sbuciumul sufleteș al marelui dramaturg englez. Viața dela curtea Elisabetei

e descrisă în colori vii. Caracteristicile diferitelor piese teatrale interesează. Cunoștințele și se înmulțesc și semnul de întrebare: a fost sau n'a fost Shakespeare autorul operelor date sub numele său? capătă însemnătate și pentru noi. (De sigur un semn de întrebare mult mai interesant decât întrebările ce și le pui când auzi de Barbara Ulbrik!).

Recomandăm lectura conferinței și dorim perseverarea autoarei pe cărarea apucată!

Aurelia Pop-Florianu. Amintind în numărul de față numele câtorva doamne din societatea noastră, a căror glas merită să fie ascultat, ne poartă gândul și la o mânătoare a condeiului, colaboratoare a publicațiilor noastre. Dna *Aurelia Pop-Florianu*, din Săliște, a scos în timpul din urmă un volum de versuri, care merită să fie încrestat aici.

În «*Valurile sufletești*» (Atelierele «Cartea Românească» S. A. București, 40 lei) are dna Aurelia Pop un mănunchiu de poezii dedicate «Fetiței mele», fetiței dsale, moarte în fragedă copilărie. Dacă se și simte influința lui Coșbuc, Goga, Maria Cunțan, în multe din poezii, totuș, sentimentul de *dragoste de mamă* își află expresia, nestingherit, în unele din aceste versuri și, atunci, când e vorba de durerea unei mame la pierderea copilei sale va fi bine să se numere și aceste poezii, pline de gingășie și de spontaneitate. Ca pildă dăm un fragment din «*Scrisoarea*», dedicată odraslei în lumea cealaltă și alte două poezii:

Păpușile-ți sunt triste, că prea stau
[singurele.
De-atâta-amar de vreme — tu n'ai
[vorbit cu ele.

Ar vrea par'că să-mi spună că le-ai
[lăsat pustii,
Că nu mai au zi bună, de când tu nu
[mai vii...
În legănuț tustrele — în mijloc cea
[micuță —
Visează zi și noapte măiastrata mânuța...
Stingher stă căruciorul în colț, lângă
[fereastră,
În el — împăturată — rochița ta al-
[bastră.
Măsuța, scăunelul, stau cum le-ai așezat,
Cu vase mărunțele bldaru-i *decorat!*
Tablița cu creionul și cărțile cu chipuri
Și alte drăgălașe și gingașe nimicuri,
O 'ntreagă grămăjoară de mândre
[jucării
Și florile din glastre — te-așteaptă să
[mai vii...

D O R...

În fiecare seară
Adorm cu chipu-ți blând
Și zori când se strecoară
Mă scol cu tine-'n gând.

Au răsărit zorele
La geamul din pridvor,
Din lacrimile mele
Vărsate-'n nopți de dor...

Și nu știu cum îmi pare
— Aieva e ori vis —
Pe fiecare floare
Văd numele tău scris.

În dimineți senine,
Când freamătă zefiri,
I-aud șoptind de tine
Prin foi de trandafiri.

Și câte păsărele
Prin ramuri ciripesc,
Îmi pare că și ele
De tine povestesc.

Azi o privighitoare
Cu glas înduioșat

— Cum stam cu ochii-'n zare —
De tine m'a-'ntrebat...

De dorul tău suspină
Izvorul din brădet
Și florile-'n grădină
Și frunzele-'n făget...

Suspină-'ndurerată,
Cătându-te prin nori —
Iubirea mea curată
Ca roua de pe flori...

FRUMOASA MEA STELUȚĂ...

Lucește-mi blând — frumoasa mea
[steluță,

Din înălțimi de zări neprihănite.
Reversă lin o dungă de lumină
Și-n calea vieții mele o trimite.

În tine-ador o lume ideală
Pe-'ntinsa cerurilor vecinicie,
Slăvesc a bolților nemărginire
Când licărești în noaptea mea pustie.

Pătrunde-mă de raza bunătații
Și gândul meu în sbor îl luminează.
Iubirea mea-'n durere amorțită —
Sub farmecul tău sfânt o înviază.

În fremurarea genelor de aur
Tu să-mi șoptești de tainele credinții
Și cu blândețea strălucirei tale
Să-mi potolești amarul suferinții...

În colecția contemplată și descrisă în articolul nostru prim va putea prea bine să figureze și expresii de acestea de durere. Fie ca să simtă astfel de dureri cât mai puține mame!...

«Năpasta» în italienește. O domnișoară română, petrecând în străinătate, în Italia, și-a adus aminte și de literatura românească, convinsă că «petrecerea» nu are dreptul de existență dacă nu este îmbinată cu o îndreptare spre ceva superior, și ne-a

dă o traducere a «Năpastei» lui I. L. Caragiale, în italienește. E vorba de dșoara *Maria Smigelschi*, fiica regretatului pictor, care ne-a zugrăvit catedrala din Sibiu, a pictorului, căruia opinia publică românească încă nu-i dă toată atenția cuvenită.

Traducerea a apărut în revista de seamă «Teatro» (Nr. 4, a. IV. Aprilie 1926, Casa editoriale vecchi, Milano, Via Stelvio, 34) — și este făcută în tovarășia dlui *Reto Roedel*. În italienește se numește «Năpasta» «*Lo Scempio*» (Masacul), având ca subtitlu «Năpasta». Acelaș domn în acelaș număr de revistă scrie despre «*Il teatro romeno*», trecând în revistă generală piesele și pe autorii mai remarcabili din decursul evoluției artei noastre dramatice.

BIBLIOGRAFIE.

Nicolae Colan: La luptă dreaptă! Un capitol de strategie misionară. «Biblioteca bunului păstor» Nr. 14, Sibiu, 1926. Edit. «Rev. Teologice».

Lecca Morariu: Un cântăreț al Sucevii: T. Robeanu, confer. cu 18 clișee, Cernăți, 1926, «Glasul Bucovinei», 35 lei.

Lucian Blaga: Fenomenul originar (Nr. 4 din «Cartea Vremii», colecție enciclopedică, îngrijită de Nich. Crai-nic), 10 Lei.

De acelaș: Fapta, joc dramatic: *Inviere*, pantomimă, (tot acolo, Nr. 5) 20 Lei. *Mihai D. Ralea: Introducere în sociologie*, (tot acolo, Nr. 6) 20 Lei.

Reviste primite în schimb: Rev. Soc. Tinerimea Română, Universul literar, Datina, Cosinzeana, Comoara satelor, Foaia tinerimii, Viața românească, Albina, Gândirea, Răsăritul, Ritmul vremii, Junimea literară, Țara noastră, Ideea Europeană, Klingsor, Der Weg, Ostland, Adevărul literar și artistic, Ramuri, Societatea de mâine, Lumea, Cetatea literară, Salonul literar, Propilee literare, Gândul nostru.